

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

PACE-ASENNE LASTEN MIELENTERVEYS- HOITOTYÖSSÄ

Oppimateriaalia sairaanhoitajakoulutuksen vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin

Laura Kork

Linda-Maija Lampila

Opinnäytetyö
Lokakuu 2017
Sairaanhoitajakoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sairaanhoitajakoulutus

KORK LAURA & LAMPILA LINDA-MAIJA:
PACE-asette lasten mielenterveyshoitotyössä
Oppimateriaalia sairaanhoitajakoulutuksen vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin

Opinnäytetyö 48 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Lokakuu 2017

Opinnäytetyön aiheena oli PACE-asette lasten mielenterveyshoitotyössä. Työelämäyhteytenä toimi Tampereen ammattikorkeakoulu, jolta opinnäytetyön aihe myös saatiin. Tavoitteena on tuottaa tietoa PACE-asetteesta ja tarkoituksena oli tehdä oppimateriaalia aiheesta TAMK:n sairaanhoitajaopiskelijoiden vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin. Opinnäytetyön tehtävinä oli selvittää, mikä on PACE-asette ja miten se on kehitetty, kuinka PACE-asettettä on käytetty ja missä sekä mitä etuja PACE-asetteella saavutetaan.

Menetelmänä oli toiminnallinen, tuotokseen painottuva opinnäytetyö. Perinteistä kirjallisuuskatsausta hyödynnettiin tiedonhaun ja sisällönanalyysin osalta, joiden pohjalta tulokset raportoitiin. Näihin tuloksiin perustuen tuotettiin oppimateriaali PowerPoint-esityksen muodossa, mikä oli työn toiminnallinen osuus.

PACE muodostuu sanoista playfulness (leikkisyys), acceptance (hyväksyntä), curiosity (uteliaisuus) ja empathy (empatia). Nämä tekijät ovat PACE:n keskeisimmät ominaisuudet, joiden kautta lapsen suhtaudutaan. PACE-asette on kehitetty osana DDP-terapiaa (The Dyadic Developmental Psychotherapy). PACE:n kohderyhmänä ovat lapset, joilla on puutteita käyttäytymisen kehityksessä ja kiintymyssuhteiden luomisessa. Menetelmän tarkoituksena on auttaa lasta muodostamaan kiintymyssuhde hoitajiinsa. PACE:n kautta lapsi pääsee myös käsittelemään traumaattisia kokemuksiaan. PACE:sta voidaan vielä erottaa PLACE, johon on lisätty love eli rakkaus lasta kohtaan. PLACE on tarkoitettu erityisesti lapsen vanhemman tai muun ensisijaisen hoitajan käyttöön. PACE-asette sellaisenaan taas sopii myös muun ammattilaisen, kuten terapeutin tai hoitajan asennoitumistavaksi lasta kohtaan. Työssä kävi ilmi, että asenteen käyttöä on sovellettu esimerkiksi lastenkodeissa ja koulumaailmassa.

Opinnäytetyön tuloksista tuotettua oppimateriaalia voidaan hyödyntää erityisesti sairaanhoitajakoulutuksen vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa, jotka suuntautuvat päihde- ja mielenterveyshoitotyöhön. Jatkotutkimusehdotuksena esitetään, että samasta aiheesta tehtäisiin opinnäytetyö siten, että haastatellaan PACE-asettettä käyttäneitä ammattilaisia, kuten lastenpsykiatrian hoitajia. Näin saataisiin PACE-asetteen käytännön osaaminen näkyväksi, sillä tällä hetkellä kirjallista materiaalia käytännön kokemuksista on vähäisestä.

Asiasanat: kiintymyssuhde, lapset, mielenterveys, hoitotyö, oppimateriaali

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care

KORK LAURA & LAMPILA LINDA-MAIJA:
PACE Attitude in Children's Mental Health Nursing
Study Material for Alternative Nursing Studies

Bachelor's thesis 48 pages, appendices 2 pages
October 2017

The purpose of this thesis was to create study material about PACE attitude in children's mental health care for alternative nursing studies. The topic for the thesis came from Tampere University of Applied Sciences.

This thesis combines the methods of literature review and practice-based thesis. The information for the results was collected from various databases. The practice-based part, which was creating the study material, was made as a PowerPoint presentation based on the results.

The term PACE comes from the words playfulness, acceptance, curiosity and empathy. They are the main components of PACE and the adult is supposed to react to the child's behavior through them. PACE attitude was created as part of DDP therapy (The Dyadic Developmental Psychotherapy). It aims to help children who are traumatized and had troubles in attachment with their parents or other care-givers. While researching it was discovered that PACE attitude is used for example in children's homes and schools.

The study material, which was made based on the results, can be used in alternative nursing studies that specialize to mental health care. A suggestion for further research about this topic that came up was to conduct a survey for professionals that use PACE attitude regularly in their work. That way the know-how of professionals could be documented.

Key words: attachment, children, mental health, nursing, study material

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE	6
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
3.1	Lasten mielenterveys	8
3.1.1	Lasten mielenterveyttä suojaavat ja haavoittavat tekijät.....	9
3.1.2	Lasten mielenterveyden edistäminen	10
3.1.3	Perhe osana lapsen mielenterveyden edistämistä.....	11
3.1.4	Huoli lapsesta	13
3.2	Kiintymyssuhde	14
3.2.1	Kiintymyssuhteen kohde.....	15
3.2.2	Kiintymyssuhteen vaikutus lapsen kehitykseen.....	16
3.3	DDP – vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia	17
3.3.1	DDP-terapian suunnittelu.....	18
3.3.2	DDP-terapia käytännössä	20
4	MENETELMÄLLISET RATKAISUT	22
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	22
4.2	Hyvä oppimateriaali.....	23
4.3	PowerPoint-esitys	24
4.4	Kirjallisuuskatsaus tiedonhaussa	26
4.5	Sisällönanalyysi	29
5	TULOKSET	30
5.1	PACE-asenne	30
5.1.1	Leikkisyys	31
5.1.2	Hyväksyntä.....	33
5.1.3	Uteliaisuus.....	34
5.1.4	Empatia	35
5.2	PACE-asenne käytännössä	36
5.3	PACE-asenteella saavutettavat edut	38
6	POHDINTA.....	40
6.1	Eettisyys ja luotettavuus	40
6.2	Tulosten tarkastelu	42
6.3	Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset.....	43
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	47
	Liite 1. TAULUKKO 2. Opinnäytetyön tuloksissa käytetyt aineistot	47

1 JOHDANTO

PACE-asenteen on kehittänyt yhdysvaltalainen Daniel Hughes osana DDP-terapiaa, eli vuorovaikutteista kehityopsykoterapiaa (Becker-Weidman 2013, 9). PACE:n perustana toimii kiintymyssuhdeteoria. Menetelmä on kehitetty niitä lapsia varten, joilla on vaikeuksia kiintymyssuhteen luomisessa ja ylläpitämisessä sekä muussa normaalissa psykososiaalisessa kehityksessä. (Hughes n.d.b.) PACE muodostuu sanoista playfulness (leikkisyys), acceptance (hyväksyntä), curiosity (uteliaisuus) ja empathy (empatia). Nämä osa-alueet ovat menetelmän keskeisimpiä ominaisuuksia, joiden kautta aikuinen suhtautuu lapseen. PACE keskittyykin lapseen kokonaisuutena, eikä vain hänen käytökseensä. Menetelmä auttaa lasta tuntemaan olonsa turvalliseksi aikuisen kanssa hyväksytyksi tulemisen tunteen kautta. Tämä tapahtuu muun muassa lapsen itsereflektion avulla. Tärkeässä roolissa on myös aikuisen toiminta, jolla hän pyrkii opettamaan lapselle välttämättömiä elämäntaitoja. (DDP Network, 2017; Hughes 2011, 87–88.)

PACE-asennetta käytetään ammattilaisten, kuten hoitajien ja terapeuttien toimesta sekä myös vanhemmat hyödyntävät sitä. PACE:en voidaan liittää yksi ominaisuus lisää, joka on love eli rakkaus. Rakkaudella tarkoitetaan lähinnä lapsen ensisijaisen huoltajan esimerkiksi vanhemman rakkautta lasta kohtaan. Tällöin menetelmää kutsutaan PLACE:ksi, joka on kohdistettu juuri vanhempien käytettäväksi. PACE:a puolestaan käytetään ammattilaisten työvälineenä. (Hughes 2015, 93; Becker-Weidman 2013, 33.)

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa PACE:sta tietoa TAMKin sairaanhoitajaopiskelijoiden vaihtoehtoihin ammattiopintoihin. Tarkoituksena oli tuottaa oppimateriaalia PACE-asenteesta samalle kohderyhmälle. Työelämäyhteytenä toimi TAMK. Tehtävinä oli selvittää, mikä PACE-asette on ja miten se on kehitetty, kuinka PACE-asennetta on käytetty ja missä, sekä mitä etuja PACE-asetteella saavutetaan. Opinnäytetyön tekijät valmistuvat sairaanhoitajakoulutuksen eri vaihtoehtoisista ammattiopinnoista, jotka ovat lasten ja nuorten hoitotyö sekä mielenterveys- ja päihdehoitotyö. Tekijät ovat kiinnostuneita kummastakin hoitotyön alasta ja uskovat, että tulevat työelämässään kohtaamaan sekä tarvitsemaan lasten mielenterveyshoitotyön osaamista. PACE-asette on uusimpia menetelmiä lasten terapeuttisessa hoitotyössä Suomessa, joten aihe koettiin mielenkiintoiseksi ja merkittäväksi. Tämän vuoksi PACE:sta haluttiin jakaa tietoa opinnäytetyön avulla.

2 TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa PACE-asenteesta oppimateriaalia itseopiskeluun TAMKin sairaanhoitajakoulutuksen vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin.

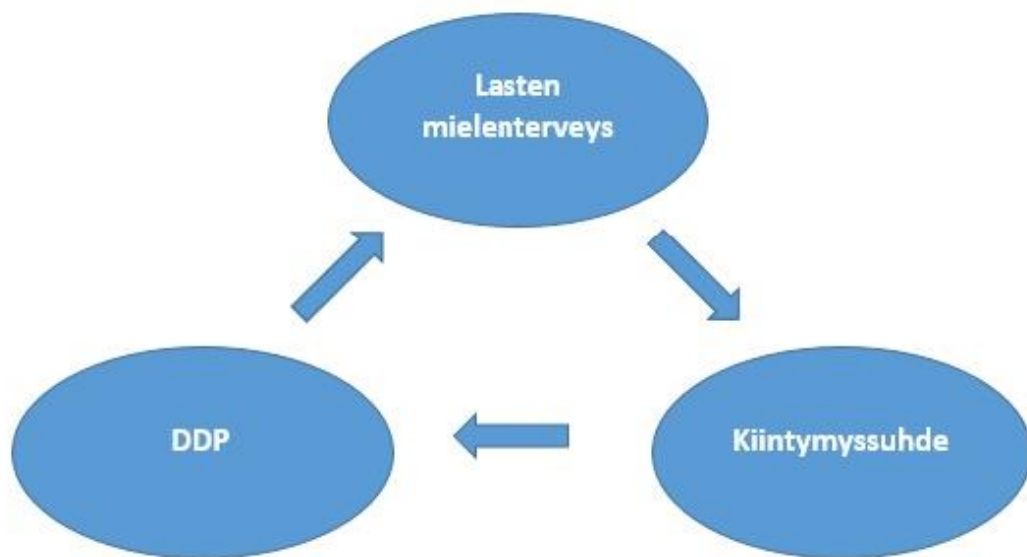
Tehtäviä olivat:

1. Mikä on PACE-asenne ja miten se on kehitetty?
2. Kuinka PACE-asennetta on käytetty ja missä?
3. Mitä etuja PACE-asenteella saavutetaan?

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa PACE-asenteesta sairaanhoitajaopiskelijoille mielenterveys- ja päihdehoitotyön vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Käsitteiksi teoreettisiin lähtökohtiin päädyttiin valitsemaan ”lasten mielenterveys”, ”kiintymyssuhde” ja ”DDP-terapia”. Ne ovat kaikki tärkeitä osatekijöitä, jotka tulevat väistämättä esille PACE-asenteesta puhuttaessa. Lasten mielenterveys on keskeisin tavoite, jonka edistämiseksi PACE-asenne on kehitetty. Lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on tässä oleellinen tekijä, ja myös sen kehittämiseen PACE-asenne tähtää. Näitä asioita käsitellään vuorovaikutteisessa kehityopsykoterapiassa, eli DDP-terapiassa (The Dyadic Developmental Psychotherapy) lapsen ja vanhemman kanssa, PACE-asennetta hyödyntäen. Tätä kautta muodostuu siis kehä, jossa nämä käsitteet ovat yhteydessä toisiinsa (kuvio 1). Jotta lapsen psyykkinen hyvinvointi on mahdollista, tulee hänellä olla turvallinen kiintymyssuhde vanhempaansa tai muuhun ensisijaiseen huoltajaan. Mikäli tässä suhteessa on kohdattu ongelmia tai takana on jonkinlaisia asiaan vaikuttaneita traumaattisia kokemuksia, voidaan niitä käsitellä DDP-terapiassa PACE-asenteen kautta.

KUVIO 1. Teoreettinen viitekehys

3.1 Lasten mielenterveys

World Health Organization (2013, 5) määrittelee hyvän mielenterveyden tilaksi, jossa ihminen kykenee näkemään oman potentiaalinsa, sietämään normaalia elämän tuomaa painetta, työskentelemään tuottavasti sekä myötävaikuttamaan elinympäristöönsä. Suomen mielenterveysseuran (n.d.) mukaan mielenterveyteen kuuluu osaamista, jota voi ja kannattaa kehittää. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi tunne- ja tietoisuustaidot, elämänhallintataidot sekä vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot (Suomen mielenterveysseura n.d.).

Mielenterveys on psyykinen, fyysinen, sosiaalinen ja henkinen kokonaisuus. Se on ihmisen ja ympäröivän maailman vuorovaikutuksessa kehittyvää elämäntaitoa. (Ruohonen 2008, 5.) Niinpä jokaisella on oma, henkilökohtainen kokemus siitä, mitä hyvä mielenterveys on (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.b). Se uusiutuu, kehittyy ja vaihtelee elämän mukana (Ruohonen 2008, 5). Esimerkiksi nuoruusiässä mielialat voivat vaihdella nopeasti ääripäästä toiseen (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.b).

Lapsen psyykkistä kehitystä on tutkittu ja selitetty erilaisista näkökulmista. Psykoanalyttiseen teoriaan pohjautuva psykodynaaminen ajattelu tarkastelee yksilön psyykkistä kypsymistä, kun taas esimerkiksi kehityspsykologinen tutkimus keskittyy selvittämään objektiivisesti havaittavia muutoksia ja saavutettuja etappeja lapsen kehityksessä. (Moilanen ym. 2004, 37.)

Jo ensimmäisistä elinkuukausistaan lähtien lapsi kokee alkavaa ymmärtämistä, oivaltamista, sekä tunnetta maailman mielekkyydestä. Vaihe tunnetaan nimellä orastavan minuuden ja ihmissuhteen vaihe. Vastasyntynyt tekee alusta asti havaintoja erityisesti inhimillisestä vuorovaikutuksesta. (Moilanen ym. 2004, 39.) Vauva käyttää esimerkiksi itkua tällaisen vuorovaikutuksen hakemiseen. Jos vanhemmat tunnistavat itkun syyn varhain ja puuttuvat siihen, lapsi kokee, että vanhemmat huolehtivat hänen tarpeistaan. (Friis, Eirola, Mannonen 2004, 43.)

Varhaislapsuudessa fyysinen olemus korostuu kasvun ja kehityksen myötä, jolloin henkiset toiminnot eriytyvät kehosta. Syntymästään asti lapsella on älyyn ja tunteisiin perustuvat vuorovaikutusvalmiudet. Vuorovaikutus on jatkuvaa ja vastavuoroista, jolloin lapsi

hakeutuu aktiivisesti toimimaan muiden ihmisten kanssa. Vanhempien tai sisarusten kanssa vuorovaikutuksessa oleminen tuo turvaa. (Friis ym. 2004, 44.)

Vanhempien hoivaaminen edistää lapsen turvallista suhtautumista ympäristöönsä. Tämä edesauttaa lapsen sosiaalisuuden kehittymistä. Hoivan ollessa puutteellista lapsi voi tuntea vihaa, epävarmuutta ja avuttomuutta, sekä hylätyksi tulemisen tunnetta. Tästä voi seurata sosiaalisen kehityksen heikentymistä. (Friis ym. 2004, 44.) Lapsuuteen kuuluu myös normaaleja käytösongelmia ja -oireita, mutta vanhempien huolestuessa lapsensa kehityksestä ja käytöksestä, on hyvä kartoittaa tilanne. Varhainen ongelmiin puuttuminen parantaa hoitotuloksia, joten hankalissa tilanteissa kannattaa harkita lastenpsykiatrista konsultaatiota. (Moilanen ym. 2004, 42.)

Lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyteen on kannattavaa investoida, sillä hyvinvointivat lapset ja nuoret ovat ikääntyvän Suomen vanhuuden turva. On tärkeää ehkäistä esimerkiksi pahoinvointia ja syrjäytymistä. (Ruohonen 2008, 2.) Valitettavasti lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet. Lisäksi aiheesta on toistaiseksi tutkittu vähän, ja siitä on tehty vähänlaisesti oppikirjoja. Siksi tarvitaan uudistuvaa tietoa aiheesta, jotta terveydenhuolto voi kehittyä kohti laajempaa näkökulmaa. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 7.) Useat kasvun ja kehityksen riskitekijät voidaan havaita jo varhaislapsuudessa. Lasten turvalliseen kehitykseen ja hyvinvointiin voidaan suunnata voimavaroja eri sektoreilla. Sosiaaliselle hyvinvoinnille luodaan jo lapsuus- ja nuoruusiässä pohja. (Ruohonen 2008, 2.)

3.1.1 Lasten mielenterveyttä suojaavat ja haavoittavat tekijät

Mielenterveyttä suojaavat ja haavoittavat tekijät voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin. Sisäisillä tekijöillä tarkoitetaan henkilöön itseensä liittyviä asioita (Verner 2015). Suojaavat sisäiset tekijät ovat lähinnä sosiaalisuuteen liittyviä, kuten sosiaalinen tuki ja ystävät, myönteiset varhaiset ihmissuhteet, ristiriitojen käsittelytaidot, vuorovaikutustaidot sekä kyky luoda ja ylläpitää tyydyttäviä ihmissuhteita (Suomen mielenterveysseura n.d.). Lapsen mielenterveyttä edistäviä sosiaalisia tekijöitä ovat muun muassa äitiyden tukeminen raskausaikana, myönteinen lapsen ja vanhemman vuorovaikutus, lapsiperheiden tukeminen ja mielenterveyden edistäminen kouluissa (Ruohonen 2008, 9). Henkisiä tekijöitä ovat tarpeeksi hyvä itsetunto, hyväksytyksi tulemisen tunne, ongelmanratkaisutaidot sekä

mahdollisuus toteuttaa itseään. Fyysiseen puoleen liittyvänä tekijänä mainitaan hyvä somaattinen terveys ja perimä. (Suomen mielenterveysseura n.d.) Vastaavasti sisäisiä riskitekijöitä ovat muun muassa biologiset tekijät, kuten sairaudet, itsetunnon haavoittuvuus, avuttomuuden tunne, huonot ihmissuhteet, ongelmat seksuaalisuudessa, eristäytyneisyys sekä vieraantuneisuus (Verner 2015).

Ulkoisilla tekijöillä tarkoitetaan asioita, jotka liittyvät ympäristöön ja olosuhteisiin (Verner 2015). Suojaavia ulkoisia tekijöitä ovat koulutusmahdollisuudet, työ ja toimeentulo, työyhteisön ja esimiehen tuki, kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa, turvallinen elinympäristö sekä lähellä ja saatavilla olevat yhteiskunnan auttamisjärjestelmät (Suomen mielenterveysseura n.d.). Haavoittavia ulkoisia tekijöitä ovat niin ikään erot ja menetykset, hyväksikäyttö, väkivalta ja kiusaaminen, työttömyys tai sen uhka ja mielekkään tekemisen puute, päihteet, syrjäytyminen, köyhyys ja leimautuminen, perheen psyykkiset häiriöt, turvaton elinympäristö sekä riittämätön tai väärin suunnattu tuki (Verner 2015).

3.1.2 Lasten mielenterveyden edistäminen

Lasten mielenterveyden ymmärtämisessä on tärkeää tarkastella heidän elinympäristöään ja -tilannettaan sekä elämänsä kulkuaan. Tässä tulee huomioida lapsen kasvun ja kehityksen vaiheet. Huomio tulee kiinnittää myönteisiin ja kasvua ja kehitystä tukeviin seikkoihin, ja näitä on pyrittävä tukemaan. (Friis ym. 2004, 34.)

World Health Organization (2013, 6) määrittelee, että lasten tulisi muun muassa saada kokea identiteettinsä positiivisesti, hallita ajatuksiaan ja tunteitaan, luoda sosiaalisia suhteita, oppia ja kouluttautua sekä myöhemmin kasvaa aktiiviseksi yhteiskunnan jäseniksi. Mikäli näihin liittyviä ongelmia tulee lapsuusiässä, voi niillä olla kauaskantoiset seuraukset. Ne voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen, ystävyys-suhteisiin sekä koulumenestykseen. Lapsiperheiden mielenterveyteen tuleekin panostaa, sillä samalla panostetaan tulevaisuuteen. (Friis ym. 2004, 34.)

Lasten mielenterveysongelmia ehkäisevää työtä voidaan tehdä yksilöiden, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Vaikuttamalla yhteiskunnan sääköksiin, jotka parantavat lapsiperheiden ja lasten elämää, voidaan edistää ongelmien preventiötä. (Moilanen ym. 2004, 375.)

Tätä tukemassa on aiheeseen liittyvä lainsäädäntö, joka käsittää muun muassa lasten perusoikeuksia sekä lasten parissa työskenteleviä ohjaavaa normistoa. Lisäksi on kansainvälisiä sopimuksia, joista lasten kannalta tärkein lienee Lapsen oikeuksien sopimus. Se velvoittaa sopimukseen liittyneitä maita huomioimaan ensisijaisesti lapsen edun päätöksenteossa. (Friis ym. 2004, 81.)

Lasten mielenterveyden edistämässä tärkeää on suoraan vanhemmille suunnattu ohjaus ja neuvonta. Suomalainen professori Arajärvi on työryhmineen toteuttanut perheneuvontaan liittyvän tutkimuksen, jonka mukaan neuvontaa saaneiden ryhmässä lasten psyykkiset häiriöt olivat vielä 10- ja 15-vuotisseurannassa merkittävästi vertailuryhmää vähäisemmät. (Moilanen ym. 2004, 376.)

Peruspalveluita lasten mielenterveyden edistämässä ovat neuvola, kouluterveydenhuolto sekä terveyskeskuslääkärin ja -psykologin palvelut (Friis ym. 2004, 87). Erityisesti äitiys- ja lastenneuvolaverkosto muodostaa Suomessa tärkeän primaariprevention kokonaisuuden. Neuvoloiden henkilökunnalle tulisi tarjota lastenpsykiatrian asiantuntijoiden antamaa koulutusta, mikä kehittäisi työntekijöiden tiedon ja aktiivisuuden tasoa. Neuvolaiässä tapahtuvat poikkeavuudet kehityksessä ja käytöksessä voivat hyvinkin muodostaa pohjan vielä myöhemmän kouluiän psyykkiselle oireilulle. Varhaiset puuttumismahdollisuudet neuvolaverkostossa ovat kuitenkin hyvät, joten se on merkittävä taho lapsen ja perheen ongelmien ehkäisyssä. (Moilanen ym. 2004, 376.)

3.1.3 Perhe osana lapsen mielenterveyden edistämistä

Perhekäsitys on muuttunut yhteiskunnan mukana. Siihen vaikuttavat kulttuuri, ajankohta sekä tarkastelijan oma näkökulma. Voidaan esimerkiksi ajatella, että perhe on sosiaalinen rakennelma, jossa olennaista on ihmisten yhteenkuuluvuuden tunne ja se on riippuvainen yhteiskunnan normeista. (Friis ym. 2004, 18–19.) Nimettyjä erilaisia perhekäsityksiä ovat esimerkiksi familistinen, individualistinen sekä funktionalistinen. Käsitteissä on tehty myös vastakkainasettelua, esimerkiksi perinteinen perhe vs. postmoderni perhe. (Berg 2012, 2–5.)

Perheessä voi olla avo- tai avioliitossa olevat vanhemmat lapsineen, yksi vanhempi lapsineen tai lapsettomat avio- ja avopuolisot. Lapsiperheessä asuu vähintään yksi alle 18-

vuotias lapsi. (Friis ym. 2004, 19.) Usein väestötilastoissa erotellaan kolmenlaiset perheet: ydinperheet eli biologiset perheet, uusperheet ja yksinhuoltajaperheet. Avioparien muodostamat biologiset perheet ovat vähentyneet, kun taas avioerot ja avoliitot ovat yleistyneet. Suomalaisten uusperheiden vanhemmista yli puolet elävät avoliitossa. (Väänänen 2013, 59–60.)

Perhettä voidaan tarkastella Friisin ym. (2004, 19) mukaan neljällä eri tavalla. Ensimmäinen tapa on tarkastella yksittäisen jäsenen kautta, jolloin perhe on taustalla. Tällöin perhe voidaan nähdä voimavaroja antavana tai kuormittavana. Toisessa tavassa perhe nähdään jäsentensä summana, jolloin yksilö vaikuttaa perheen hyvinvointiin ja päinvastoin. Hoitotyön näkökulmasta tällöin tulee antaa koko perheelle mahdollisuus hoitoon ja paneutua heidän vuorovaikutussuhteisiinsa. Kolmannessa näkökulmassa perhe nähdään kokonaisuutena, jossa jäsenet ovat taustalla, ja tällöin korostuvat perheen voimavarat ja selviytymiskeinot. Neljännessä tavassa perhe nähdään osana yhteiskuntaa, jolloin kiinnostuksen kohteena ovat yksilö ja perhe sekä heidän vuorovaikutuksensa yhteiskunnan kanssa. (Friis ym. 2004, 19.) Väänänen (2013, 57) puolestaan kertoo väitöskirjassaan perheen vaikutuksesta lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille, että perhettä voidaan tarkastella muun muassa eri tieteenalojen, häiriöiden sekä erilaisten perheterapeuttien lähestymistapojen kautta.

Lapsi kehittyy ja kasvaa omassa perheyhteisössään. Kehitys perustuu arjen toiminnalle ja vuorovaikutukselle. (Friis ym. 2004, 21.) Esimerkiksi Väänänen (2013, 99) havaitsi tutkimuksessaan, että positiivinen vuorovaikutus perheessä näytti edesauttavan lapsen myönteisten piirteiden esiintuomista. Toimiva perhedynamiikka osoittautui lapsen psyykkistä hyvinvointia suojaavaksi tekijäksi (Väänänen 2013, 99). Yhteiskunnalliset muutokset ovat kuitenkin tuoneet tähän haasteita. Nykyinen kasvatuskulttuuri on todettu epävarmaksi. Vanhemmat eivät koe saavansa vastauksia arkipäiväisiin kysymyksiin ja ongelmiin. Lapsiperheiden kanssa työskentelevät ovat havainneet monimutkaistuneita ongelmia perheiden elämässä, kuten vaikeus tarjota riittävää turvaa. Perheet kokevat jäävänsä yksin, ja tarvitsisivat lisää tukea ja voimavaroja selviytyä arjesta. (Friis ym. 2004, 21.)

3.1.4 Huoli lapsesta

Lastenneuvola sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto kuuluvat oleellisesti lapsen lähiympäristöön, ja näillä tahoilla on iso vastuu lapsen mielenterveysongelmien tunnistamisessa. Psykkisissä ja sosiaalisissa ongelmissa auttajana on ensisijaisesti perusterveydenhuolto. Mikäli ammattilaisen huoli herää, on se otettava puheeksi lapsen tai vanhempien kanssa. Tässä apuna voi käyttää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistoa Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen, joka löytyy THL:n sivuilta Lastensuojelun käsikirjasta. (Storvik-Sydänmaa, Talvensaari, Kaisvuo & Uotila 2015, 281.)

Huolen vyöhykkeistön tarkoituksena on auttaa työntekijöitä varhaisessa avoimessa yhteistyössä asiakkaiden kanssa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d.). Aikaista ongelmiin puuttumista onkin syytä tukea, sillä näin voidaan vaikuttaa nopeammin ja pyrkiä vielä turvaamaan lapsen normaali kasvu ja kehitys. Ongelmien varhainen havaitseminen mahdollistaa yleensä avohoidon, ja vain vaikeimmin psyykkisesti sairaiden lasten kohdalla erikoissairaanhoidon on tarpeen. (Storvik-Sydänmaa ym. 2015, 282.) Vyöhykkeistö auttaa työntekijää jäsentämään ja tutkimaan lapsen tilanteesta noussutta huolta ja arvioimaan omia auttamismahdollisuuksiaan sekä muiden voimavarojen tarvetta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d.).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (n.d.) mukaan vyöhykkeitä on neljä, ja ne nähdään jatkumona ääripäästä toiseen (kuva 1). Toisen pään tilanteessa huolta ei ole lainkaan ja toisessa päässä taas huoli on suuri. Vyöhykkeistö on metaforallinen, eikä täysin tarkkarajainen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d.)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	HARMAA VYÖHYKE TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan. Toiminta liittyy hyvin kokonaisuuteen ja tapahtuu aiottuja seurauksia.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuvaa. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

KUVA 1. Huolen vyöhykkeistö (Arnkil & Eriksson, THL, Lasten, nuorten ja perheiden palvelut -yksikkö)

3.2 Kiintymyssuhde

Hughes (2011, 25) määrittelee kiintymyksen olevan lapsen suhde hänen vanhempansa tai muuhun huoltajaan. Kiintymyssuhde luo pohjan lapsen turvallisuudentunteelle. Lapsi tarvitsee turvaa ja tukea, jonka hän kokee kiintymällä turvallisuuden tunteen kautta vanhempansa. Tällöin lapsi kokee vanhemman olevan läsnä ja lohduttavan tarvittaessa. Jos kiintymyssuhde on turvaton, tätä kokemusta ei muodostu. (Hughes 2011, 25; Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.a.) Samanlaista kiintymistä ei kuitenkaan tapahdu toisin päin, sillä vanhempi ei turvaudu lapseensa vaan toiseen aikuiseen ihmiseen esimerkiksi omaan vanhempansa. Vanhemmalla muodostuu tunneside omaa lasta kohtaan, mutta hän ei kiinny lapseensa. (Hughes 2011, 25.)

Hughesin (2011, 19) mukaan kiintymyssuhdeteorian ovat alun perin kehittäneet John Bowlby ja Mary Ainsworth. 1950-luvulla Bowlby alkoi muodostaa teoriaansa löytämänsä havainnon kautta. Hän huomasi laitoshoidossa olevien vauvojen masentuvan, kun he olivat säännöllisesti ilman pysyviä sosiaalisia kontakteja. Havainnon jälkeen Bowlby alkoi tutkia emotionaalisesti laiminlyötyjä vauvoja, joita hoidetaan epätyypillisessä ympäristössä. Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian tausta-ajatusta on sovellettu muiden tutkijoiden toimesta lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 28.)

Hughes (2011, 19) kertoo kiintymyssuhdeteoriaan kuuluvan kuusi elementtiä:

1. Suhde on pysyvä tai jatkuva
2. Suhteen kohteena on tietty ihminen
3. Suhde on emotionaalisesti tärkeä
4. Suhteen päämääränä on ylläpitää yhteyttä toisen ihmisen kanssa
5. Ahdistumista aiheuttaa vastentahtoinen erossa oleminen
6. Suhteen kautta etsitään hyvää oloa, lohtua ja turvaa

Näitä piirteitä pidetään itsestään selvinä elementteinä, jotka jokaisen tulisi tietää. Juuri siksi niitä korostetaan, sillä nykymaailman vanhemmuudessa nämä osatekijät joutuvat usein laiminlyödyiksi. Vanhemmat keskittyvät enemmän lapsen käytökseen kuin vuorovaikutussuhteen merkitykseen. (Hughes 2011, 20.)

3.2.1 Kiintymyssuhteen kohde

Keltikangas-Järvinen (2012, 36) kertoo kiintymyssuhdeteorian toisesta elementistä. Lapsen kiintymyssuhde valikoituu tiettyihin ihmisiin. Pienellä lapsella voi olla jopa kahdesta kolmeen vahvaa kiintymyssuhdetta, joista yksi toimii primäärinä. Tutkimukset ovat kumonneet ajatuksen, että pienellä lapsella olisi vain yksi kiintymyssuhde, joka olisi juuri primääri suhde. Primäärillä tarkoitetaan lapsen ensisijaista kiintymystä, turvallisuuden tunnetta ja erityisodotuksia yhtä ihmistä kohtaan. Lapsen suhde äitiin toimii primäärinä kiintymyssuhteena yli 90 prosentilla lapsista. Ilmiön selittää pääosin biologisen äidin ominaisuudet: äiti on kantanut lasta fyysisesti koko raskauden ajan, äiti kokee lapsen olevan osa häntä, lapsi tunnistaa äitinsä äänen, sydämenlyönnit ja maidon tuoksun. Valikointi perustuu kuitenkin lapsen kiintymyksen kokemiseen ja perustarpeiden tyydyttymiseen, jolloin lapsen primäärin kiintymyssuhteen kohde voi olla kuka tahansa yleensä aikuinen ihminen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 36–39.) Lisäksi lapsen kasvaessa on tavallista, että muihinkin aikuisiin muodostuu läheisiä kiintymyssuhteita, kuten hoitajiin ja isovanhempiin. Tämä ei silti vähennä kiintymystä vanhempiin, vaan he pysyvät tärkeimpinä aikuisina. Vauvasta asti on tärkeää olla pysyvät ihmiset hoitajina, mutta on myös rikkautta, että on useita turvallisia läheisiä ja ihmissuhteita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.a.)

Vanhempien kykyyn luoda kiintymyssuhde omaan lapseensa vaikuttaa se, millainen kiintymyssuhde heillä on omiin vanhempiinsa. Mahdollisista vanhempien omissa kiintymyssuhteissa ilmenneistä kielteisistä kokemuksista huolimatta ongelmien siirtämisen seuraaville polville voi estää, vaikka se onkin työlästä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.a.) Muita riskitekijöitä voivat olla esimerkiksi biologisen äidin kova stressi ja ristiriitainen suhtautuminen raskauteensa, jolloin stressihormonit vaikuttavat kehittyvään sikiöön. Lisäksi vanhemmat voivat olla vauva-arjessa stressaantuneita, tai kyseessä voi olla vaikkapa yksinhuoltajaperhe. Hälytysmerkkejä ovat myös muun muassa yhtäkkinen ero hoitajasta, useat ja vaihtuvat hoitajat, sekä äidin masennus. (Becker-Weidman & Shell 2008, 45.) Vanhempien olisikin hyvä tiedostaa omia tuntemuksiaan vanhemmuutta kohtaan, kun alkaa kehittää kiintymyssuhdetta omaan lapseensa. Joissain tilanteissa kuitenkin ammattilaisen apu on tarpeen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.a.)

3.2.2 Kiintymyssuhteen vaikutus lapsen kehitykseen

Keltikangas-Järvinen (2012, 26) toteaa, että turvallinen kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen kehitykseen emotionaalisesti, kognitiivisesti ja sosiaalisesti. Esimerkiksi lapsen muistaminen perustuu muistettavien asioiden emotionaaliseen arvokkuuteen (Keltikangas-Järvinen 2012, 26). Hughes (2011, 21) kertoo kiintymyssuhteen vaikuttavan lapsen kehitykseen merkittävästi alle kouluikäisenä, mutta vaikutus jatkuu koko elämän. Turvallinen kiintymyssuhde vallitsee noin kahdella kolmasosalla lapsista, kun yksi kolmasosaa lapsista joutuu elämään turvattomassa kiintymyssuhteessa. (Hughes 2011, 21.)

Neurologisten tutkimusten yleistyessä on huomattu, että kiintymyssuhteella on selkeä merkitys lapsen aivojen kehitykselle syntymästä asti. Vanhemman ja lapsen välinen non-verbaalinen ja intersubjektiiivinen vuorovaikutus aktivoi ja kehittää lapsen otsalohkon tärkeitä osia. Vaikutus tapahtuu muun muassa emotionaalisisessa säätelyssä esimerkiksi empatian kehittymisessä ja pelon mukautumisessa, itsensä tiedostamisessa sekä tajunnan sisällön muodostumisessa. (Hughes 2011, 24–25.) Keltikangas-Järvinen (2012, 41) kirjoittaa, että aivojen kuvaamisen avulla on löydetty eroja turvallisen ja turvattoman kiintymyssuhteen kokeneiden aikuisten aivojen välittäjäainejärjestelmissä. Eri kiintymyssuhteilla ei ole siis valmiita syntymästä lähtien olevia biologisia tekijöitä vaan kiintymyssuhde muokkaa aivojen välittäjäainejärjestelmää. Tämä tieteellisesti todistettu havainto

selittää tietyn kiintymyssuhteen siirtymisen sukupolvelta seuraavalle. (Keltikangas-Järvinen 2012, 41–42.)

Keltikangas-Järvinen (2012, 39) kertoo kiintymyssuhteen toimivan yhtenä lapsen ensimmäisenä kokemuksena sosiaalisista taidoista. Turvallisen ja pysyvän kiintymyssuhteen kautta lapsi oppii ymmärtämään, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa ja toimivat yhdessä. Vanhempi tai lapsen muu huoltaja näyttää toiminnallaan esimerkkiä. Tärkeää on muistaa, ettei lapsen tehtävänä ole hankkia itsellensä turvallista kiintymyssuhdetta vaan se on huoltajan velvollisuus. On tutkittu, että sosiaalisia taitoja ja läheisiä ystäviä omaava ihminen on kokenut turvallisen ja pysyvän kiintymyssuhteen lapsuudessaan. (Keltikangas-Järvinen 2012, 39–40.)

Kiintymyssuhteella on tärkeä vaikutus lapsen kognitiiviseen kehitykseen, rakentamalla minä-käsitystä. Lapsen minäkäsityksen muodostuminen vaatii symbioosisuhteen hänen vanhempaansa tai muuhun huoltajaansa, sekä myös irtautumisen vanhemmasta. Minuus rakentuu varhaisiän hoivakokemuksista. Lapsen minä-käsityksen syntyminen on siis täysin riippuvainen kiintymyssuhteesta. (Keltikangas-Järvinen 2012, 26–27.)

3.3 DDP – vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia

DDP on englanninkielinen lyhenne, joka muodostuu sanoista The Dyadic Developmental Psychotherapy. Suomeksi tämä tarkoittaa vuorovaikutteista kehityspsykoterapiaa. DDP-terapiamenetelmän on luonut Daniel Hughes ja sitä on ollut mukana kehittämässä Arthur Becker-Weidman. 1980-luvun lopulla Hughes alkoi kehittää DDP-terapiamenetelmää aluksi adoptio- ja sijaislasten hoitoa varten, jotka ovat kokeneet kompleksisia traumoja. (Becker-Weidman 2013, 13.)

Käytännössä vuorovaikutteisella kehityspsykoterapialla tarkoitetaan menetelmää, jota käytetään kiintymyshäiriöistä kärsivien lasten hoidossa. Se perustuu kahden ihmisen keskinäiseen suhteeseen (dyadic eli dyadinen, kahdesta osasta muodostunut) ja kiintymysteoriaan. Nämä muodostavat kehitysteorian (developmental eli kehityksellinen). (Becker-Weidman & Shell 2008, 31.) Nykypäivänä DDP-terapiaa käytetään lasten ja nuorten traumaperäisten kiintymyssuhdehäiriöiden ja kompleksisten traumojen hoitoon (Becker-Weidman 2013, 8).

Terapian tehokkuus perustuu tieteellisesti todeten kiintymysteoriaan ja tunnevuorovaikutukseen korostaen arjen kiintymiskohteita. Kiintymiskohteita ovat lapsen tunne- ja ihmissuhteet, jotka ovat osa lapsen arkielämää. Tunne- ja ihmissuhteiden välillä on suuri voima, jota käytetään DDP-terapiassa hyödyksi. Tämä tarkoittaa käytännössä, että terapiaan otetaan mukaan yksi tai useampi lapsen sitoutuneena huoltajana toiminut aikuinen henkilö. Tarkoituksena on syventää lapsen ja huoltajan välistä kiintymyssuhdetta, jolloin lapsi ei muodosta uutta luottamussuhdetta toiseen henkilöön, esimerkiksi omaan terapeuttiin. (Becker-Weidman 2013, 8.)

On todettu myös tieteellisesti, että DDP:n osatekijät vaikuttavat psyykeen eheytymisprosessiin. Niitä ovat muun muassa empatia, kiinnostuneisuus ja hyväksyntä lasta kohtaan. Osa DDP-terapian osatekijöistä muodostaa Hughesin kehittämät PACE- ja PLACE-asetteet. (Becker-Weidman 2013, 8–10.) Terapeutin tulee järjestää turvalliset, toipumisen mahdollistavat puitteet. Tärkeintä on asiakkaan tunteiden hyväksyminen. Parantava PACE-asette, joka sisältää leikkisyyden, hyväksynnän, uteliaisuuden ja empatian, toimii DDP:n perustana. (Becker-Weidman & Shell 2008, 42.)

3.3.1 DDP-terapian suunnittelu

Perheen tilanteen perusteellinen arviointi on hoidon aloituksen kannalta tärkeää. Lapsi on voinut kokea kaltoinkohtelua, mikä altistaa monenlaisille mielenterveydellisille häiriöille. Lapsesta tulee selvittää hänen senhetkinen mielentilansa sekä muut mahdolliset samanaikaiset sairaudet. Vanhemman tai huoltajan mielentilan ja kiintymyksen suhde tulee myös arvioida. Ammattilaisen avuksi on tehty listaus osista, joiden tulee kuulua perusteelliseen arviointiin: vanhempien tapaaminen, psykologiset testit ja kyselytutkimukset, istunto lapsen kanssa sekä istunto vanhempien kanssa. (Becker-Weidman & Shell 2008, 77–80.) Toivon mukaan näillä keinoilla terapeutilla on käsitys muun muassa lapsen tarinasta, oireista, kehitysongelmista, tunne-elämästä ja käyttäytymisestä ennen varsinaisen terapian alkua (Becker-Weidman 2013, 10).

Vanhempien tapaamisessa kerätään tietoa lapsen ja perheen historiasta ja ihmissuhteista. Terapeutti arvioi vanhemman ajattelua ja suhtautumista lapseen. Osaako hän olla empaattinen ja ymmärtäväinen? Ovatko hänen vastauksensa johdonmukaisia? Pystyykö hän huomioimaan lapsensa näkökulman? (Becker-Weidman & Shell 2008, 78.) Vanhemmilla

on omat tulkintansa lapsen motiiveista ja tarkoituksista tekojen takana. Nämä tulkinnat ratkaisevat sen, miten vanhemmat näkevät lapsensa ja hänen näkökulmansa. Tätä kautta taas määrittyy se, mitä vanhemmat oikeastaan tuntevat lastaan kohtaan. (Becker-Weidman 2013, 21–22.) On olemassa virallisia arviointimenetelmiä, jotka auttavat etsimään vastauksia näihin kysymyksiin, kuten Aikuisten kiintymyssuhdehaastattelu AAI ja Oivalluskyvyn arviointi. Lisäksi käydään yhdessä läpi lapsen menneisyyteen liittyvät asiakirjat, kuten lastensuojelun raportit, koulutodistukset ja oikeudenkäyntiasiakirjat. (Becker-Weidman & Shell 2008, 78–79.)

Psykologisten testien ja kyselytutkimuksien suhteen on useita vaihtoehtoja. Muutamat niistä ovat ensisijaisia arviointia tehtäessä. Niitä ovat muun muassa Lapsen käyttäytymisen arviointilomake, Mukautuvan käyttäytymisen arviointi, sekä Vanhemman omaelämäkerta. Lapsen käyttäytymisen arviointilomake tehdään vanhemman, lapsen, sekä opettajan näkökulmista. Mukautuvan käyttäytymisen arvioinnilla eli Vineland-mittarilla saadaan tuloksia, jotka ovat hyödyllisiä etenkin lapsen koulunkäynnin kannalta. Se myös osoittaa lapsen mahdollisen kehityksen jälkeenjääneisyyden, mikä on vanhemmille tärkeä tieto. Vanhemman omaelämäkerta auttaa ymmärtämään vanhempaa ja sitä, mitkä asiat kasvatuksessa ovat hänelle helppoja ja mitkä taas vaikeita. Muita mahdollisia ensisijaisina pidettyjä menetelmiä ovat vielä kiintymyssuhdehäiriötä koskeva Randolph-kyselylomake, Suunnittelu- ja johtamistaitojen arviointi, Sensorisen integraation seula, Kiintymystarinoiden täydennystesti, Talo-puu-ihminen projektiivinen tulkintatesti sekä CAT-testi (Child Apperception Test). (Becker-Weidman & Shell 2008, 79.)

Istunnossa lapsen kanssa tavoitteena on arvioida lapsen suhdetta muihin ihmisiin ja kykyä osallistua asioiden pohdiskeluun. Istuntoon sisällytetään tarvittavat testit, lapsen historian kertaus ja lapsen ymmärryksen tutkiminen oman käytöksensä suhteen. Lapselta kannattaa kysyä, mistä teostaan hän on kaikkein ylpein, mikä on hänen pahin tekonsa, mikä on parasta mitä hänelle on tapahtunut, ja mikä on pahinta mitä hänelle on tapahtunut. Lasta voi myös pyytää valitsemaan erilaisiin tunnetiloihin sopivia värejä, ja värittämään sydämen kuva hänen tunteitaan kuvastavilla väreillä. Istunnossa vanhempien kanssa nämä tulokset käydään yhdessä läpi ja esitetään hoitoa koskevia suosituksia. Vanhemmille tulee kertoa vuorovaikutteisesta kehityspsykoterapiasta ja varata aika terapeutin vanhemmuuteen perehdyttämiseen. (Becker-Weidman & Shell 2008, 80–81.)

3.3.2 DDP-terapia käytännössä

DDP-terapian käytännöt ja aikataulut riippuvat sekä perheestä, että terapeutista itsestään. Terapeutilla voi esimerkiksi olla tietynlaisia tottumuksia terapian toteuttamisessa. Becker-Weidman (2008, 82) kertoo itse suosivansa kerran viikossa järjestettäviä kahden tunnin istuntoja. Ensin voidaan tavata pelkästään vanhempia lapsen odottaessa toisessa huoneessa, jonne on kuitenkin näköyhteys. Tuossa kohtaa keskustellaan vanhempien kuulumisista, mihin käytetään aikaa heidän tarpeensa mukaan. Sitten lapsi otetaan istuntoon mukaan. Vanhemmat voivat myös mennä tänne aikaa eri huoneeseen, josta he kuitenkin näkevät lapsen ja terapeutin. Lopuksi vanhempien kanssa keskustellaan istunnosta ja siitä, miltä se tuntui. Terapeutti voi soveltaa käytäntöjä mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi erilliset huoneet näköyhteydellä eivät ole välttämättömyys. (Becker-Weidman & Shell 2008, 82.)

Hoidon vaiheista ensimmäinen on terapeutin liiton luominen. Ilman sitä hoito ei onnistu. Liittoutuminen terapeutin kanssa on vaikeampaa niille perheille, joilla on esimerkiksi selvittämättömiä traumoja. Tällaiset tapaukset vaativat erityishuomiota. Terapeutin tulee luoda turvallinen tukikohta, joka käsittää neljä osaa: liiton muodostaminen, hoitosopimuksen laatiminen, alustavan teorian luominen käyttäytymisestä ja turvallisen tukikohdan perustaminen. Tässä terapeutin tulee käyttää omaa persoonaansa. Häneltä vaaditaan itsensä tuntemusta, sekä reflektio- ja oivalluskykyä. Vanhemmat tulee saada ymmärtämään periaate, jonka mukaan kysymys on yhteisestä yhteydestä, eikä siitä, että toinen taivutellaan omaan tahtoon. (Becker-Weidman 2013, 48–49.) Yksi tärkeistä asioista terapiaa aloittaessa on myös, että lapselle ja vanhemmille osoitetaan, etteivät mitkään aiheet ole kiellettyjä, ja että ikäviä asioita käsitellään empaattisesti (Becker-Weidman & Shell 2008, 109).

Terapeutin liiton ylläpito tulee huomioida koko hoidon ajan. Kun esimerkiksi terapeutti itse tai vanhempi tekee jonkin virheen, ei saa antaa häpeän estää tunnustamista siitä. Tähän liittyykin yksi terapeutin ensisijainen vastuu, joka on parantavan ja terapeutin rytmin säilyttäminen hoidossa. Virheet hoidossa eivät itsessään aiheuta ongelmia, vaan se, jos virheitään ei tunnusta ja korjaa. (Becker-Weidman 2013, 51.)

Liiton synnyttyä sitä ylläpidetään ja vahvistetaan. Sen ylläpitämisen päätehtäviä ovat muun muassa emotionaalisen läheisyyden hallinta, alustavan käyttäytymisteorian tutkiminen sekä mahdollisten katkosten tai säröjen korjaaminen suhteessa. (Becker-Weidman 2013, 51.) Kun liittoa lähdetään syventämään, terapeutin rooli laajenee. Hänen tulee muun muassa auttaa lasta voimakkaiden tunteiden kokemisessa, ja toisaalta auttaa myös vanhempaa säilyttämään emotionaalinen yhteys lapseen näiden voimakkaiden tunteiden vallitessa. Terapeutti myös antaa kotitehtäviä, jotka vahvistavat lapsen ja vanhemman yhteyttä. Lapsen tulee myös päästä rakentamaan omaa, uutta elämäntarinaa. Lisäksi on oleellista, että vanhemmat pohtivat, mikä estää heitä tuntemasta emotionaalista yhteyttä lapseen ja miten lapsen tarpeisiin tulisi vastata. (Becker-Weidman & Shell 2008, 132.)

Terapian päättämiseen sopiva aika on osattava arvioida tilanteen mukaan. Tähän vaaditaan muun muassa, että lapsi tuntee jo olonsa turvalliseksi vanhempiensa kanssa, kykenee puhumaan tunteistaan, hyväksyy vanhemman hoivan, ja että hänellä on realistinen käsitys elämästään ja sen historiasta. Vanhemman osalta vaaditaan sitä, että hän kykenee säilyttämään PLACE-asenteen (leikkisyys, rakkaus, hyväksyntä, uteliaisuus, empatia) suhtautumisessaan lasta kohtaan. Terapian päättämisestä keskustellaan vanhempien kanssa yhdessä, ja lisätään myöhemmin lapsi keskusteluun mukaan. Tässä kohtaa voidaan verrata alkutilannetta siihen, mihin nyt on päästy. Vanhempien ja lapsen kanssa yhdessä tulee iloita siitä, että on saatu luotua ikään kuin uusi perhe. (Becker-Weidman & Shell 2008, 149.)

4 MENETELMÄLLISET RATKAISUT

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyössä käytettiin toiminnallista, tuotokseen painottuvaa menetelmää. Tiedonhaussa ja aineiston analysoinnissa hyödynnettiin perinteistä kirjallisuuskatsausta, mutta koska työn tarkoituksena oli tuottaa oppimateriaalia, teki se menetelmästä toiminnallisen. Lumpeen ym. (n.d.) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on ammatillisen käytännön toiminnan ohjeistaminen, kehittäminen, järjestäminen tai järjeistämisen. Koulutusala riippuen tällainen toiminta voidaan toteuttaa ammatillisena oppaana, ohjeena, ohjeistuksena tai tapahtumana. Kohderyhmän mukaan toteutustapa voi olla esimerkiksi portfolio, kirja, kotisivut, messuosasto tai näyttely. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Vilka ja Airaksinen (2003, 41–42) kertovat, ettei toiminnalliseksi opinnäytetyöksi riitä vain valmistettu tuote tai toteutettu tapahtuma, vaan tulee osoittaa kykenevänsä yhdistämään teoretietoa ammatillisen käytännön kanssa. Opinnäytetyön tulee siis täyttää niin teoreettiset kuin käytännöllisetkin tavoitteet (Vilka & Airaksinen 2003, 8). Tämän vuoksi toiminnallinen opinnäytetyö muodostuukin kahdesta osasta, jotka ovat kirjallinen osuus eli opinnäytetyöraportti sekä toiminnallinen osuus (Lumme ym. n.d.).

Ammatillinen teoria toimii opinnäytetyön pohjana, joka sisältää teoreettisen viitekehysten (Lumme ym. n.d.). Vilka ja Airaksinen kuvaavat (2003, 42) yhden teorian ja sen käsitejoukon tietoperustan riittävän toiminnallisen opinnäytetyön teoreettiseksi viitekehykseksi. Teoreettisen viitekehysten avulla opinnäytetyötekijä tarkastelee työnsä aihetta sekä kuvailee sen lähestymis- ja käsittelytapaa. Koko teorian näkökulmasta opinnäytetyötä ei ole aina mahdollista tai välttämätöntä toteuttaa sen laajuuden tai ajallisten syiden takia, jonka vuoksi onkin tärkeää rajata teoriaa määrittelemällä keskeiset käsitteet. (Vilka & Airaksinen 2003, 42–43.)

Lumpeen ym. (n.d.) mukaan toiminnallisella opinnäytetyöllä on yleensä tilaaja, joka antaa usein myös työn aiheen. Tässä opinnäytetyössä TAMK toimi opinnäytetyön tilaajana, jolta työn aihe myös saatiin. Työn teoreettinen osuus pohjautui kirjalliseen aineistoon,

joka hankittiin erilaisten hakukoneiden avulla. Toiminnallisena osuutena tuotettiin oppimateriaalia PACE-asenteesta TAMKin sairaanhoitajakoulutuksen vaihtoehtoisiin ammattiopintoihin. Oppimateriaali pohjautui tässä opinnäytetyössä saatuihin tuloksiin.

4.2 Hyvä oppimateriaali

Opetushallituksen (2006) mukaan oppimisen mahdollistaminen on jokaisen oppimateriaalin tavoite. Oppimisen kokemus on yhteydessä oppimateriaalin käyttötilanteeseen sekä sen käyttäjän osaamiseen ja odotuksiin. Oppimateriaalin laatua mittaa siis oppimistulos, jonka tulisi olla mahdollisimman hyvä. Oppimateriaalin laatuun vaikuttavat muun muassa kohderyhmän tunteminen, sisällöntuottajien tieto- ja ilmaisutaito, sisällön rajaaminen, oppimiskäsitys ja opetuksellinen lähestymistapa. (Opetushallitus 2006.)

Tella ym. (2001, 103) kertovat, että oppiminen verkossa on erityisesti nuorille ominaista. Verkko-oppimateriaali toimii osana verkko-opetusta, jonka tarkoituksena on tukea oppimista. Verkko edistää opiskelua elämyksellisesti erilaisten toimintojen ja välineiden avulla. Jokainen voi tehdä oppimateriaalia, mutta tulee muistaa, että verkosta löytyvien suurten oppimateriaalikokonaisuuksien taustalla on ollut yleensä useampi tekijä. (Tella, ym. 2001, 102-103, 106.) Verkko mahdollistaa oppimismateriaalin monipuolisemman käytön, sillä sen kautta oppimateriaali voidaan jakaa suuremman ryhmän käyttöön. Tällöin opetus ja opiskelu onnistuvat myös etänä ja itsenäisesti. Verkossa materiaali on myös helposti päivitettävissä. (Opetushallitus 2006.)

Opetushallitus (2006) on määritellyt verkko-oppimateriaalin laadun kriteereiksi neljä tekijää: esteettömyys, käytettävyys, kasvatusopillinen sekä tuotannon laatu. Esteettömyys tarkoittaa oppimateriaalin käytettävyyttä erilaisten ihmisten kesken, esimerkiksi heidän psyykkisten ja fyysisten piirteidensä erotessa toisistaan. Käytettävyyden laatukriteeri on yhteydessä esteettömyyteen. Se kertoo oppimateriaalin käyttäjän kokemuksesta, millainen on oppimateriaalin struktuuri, miten sen tekninen toteutus on tehty sekä kuinka sulavaa ja ongelmattonta oppimateriaalia on käyttää. Kasvatusopillinen eli pedagoginen laatu merkitsee oppimateriaalin soveltuvuutta opetus- ja opiskelukäyttöön, oppimisen ja opetuksen tukemista sekä pedagogisen lisäarvon tarjoamista materiaalin avulla. Tuotannon laatu puolestaan liittyy kaikkiin edellä mainittuihin laatukriteereihin. Sillä tarkoitetaan oppimateriaalin tuotantoprosessia, joka tulee tehdä huolellisesti ja laadukkaasti niin, että

se takaa oppimateriaalin laadun sekä pedagogisesti, käytettävyydellisesti että esteettömästi. (Opetushallitus 2006.)

Tämän työn yhteydessä tuotettu oppimateriaali on sähköisessä muodossa PowerPoint -diasarjana. Kuten edellä mainittu, verkossa saatavilla oleva materiaali on helposti käytettävissä ja jaettavissa. Se on tässä muodossa myös kätevästi päivitettävissä, mihin työn tekijät ovat antaneet TAMKin opettajille suostumuksen. Oppimateriaali on tarkoitettu sairaanhoitajaopiskelijoille, joten se on muotoiltu kielellisesti ja sisällöllisesti tähän tarkoitukseen sopivaksi. Käytetty sanasto on siis selkeää ja ymmärrettävää, ja sisältöön on valittu vain oleelliset asiat. Taustoja on selitetty sopivasti, jotta aiheesta olisi helppo lukea, vaikei olisi siitä vielä aiemmin kuullut. Oppimateriaalin varsinainen aihetta käsittelevä sisältö pohjautuu opinnäytetyön tuloksiin. Kaikki tieto perustuu siis lähteisiin, jotka on pyritty seulomaan mahdollisimman luotettavasti. Lähteet on myös lueteltu diasarjan lopussa luotettavuuden lisäämiseksi.

4.3 PowerPoint-esitys

Vilka ja Airaksinen (2003, 51) painottavat, että toiminnallisen opinnäytetyön tuotteen tulee palvella sen kohderyhmää. Kohderyhmän ikä, asema sekä tietämys aiheesta tulee huomioida tuotteen tekovaiheessa. Näiden tekijöiden pohjalta tulee muodostaa muun muassa tuotteen kirjoitustyyli. (Vilka & Airaksinen 2003, 129.) Kupias (2007, 31) korostaa myös samoja asioita. Opettämisen välinettä valitessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että väline edistää oppimisen tavoitetta, sillä sen avulla esitellään opetettavan asian keskeisin sisältö (Kupias 2007, 31).

Kupias (2007, 31) kertoo PowerPoint-ohjelman käytön yleistyneen opetustarkoituksessa. Powerpoint-esityksen plussapuolia ovat muun muassa oppimateriaalin jaettavuus käyttäjille. Lisäksi sen avulla voi havainnollistaa helposti opittavaa asiaa esimerkiksi kuvioilla ja kaavioilla. Materiaali on myös helposti päivitettävissä ja muutettavissa. (Kupias 2007, 31-32.) PowerPoint-esitystä tehdessä tekijän tulee muistaa arvioida sisältöä sen käyttäjien kannalta: onko esitys selkeä, havainnollistaako se tarpeeksi opetettavaa asiaa, tukeeko kokonaisuus oppimista? (Kupias 2007, 31-32.)

Jyväskylän yliopiston (n.d.) mukaan PowerPoint-esityksen tarkoituksena on koota yhteen esiteltävän aiheen ydinasiat, jolloin tärkeimpiä avaintekijöitä ovat yksinkertaisuus ja selkeys. Lammi (2009, 195) kertoo, ettei yhdessä diassa tule olla liikaa asiaa, sillä se suuntaa lukijan huomiota epäoleellisiin asioihin. Luettavuus kärsii, kun dia on täytetty liialti. (Lammi 2009, 195.) Suositellaan, että yhdessä diassa asiakokonaisuuksia tai lauseita on noin kahdesta kolmeen kappaletta. Yksittäisiä sanoja voi puolestaan olla kahdeksasta kymmeneen. (Kupias 2007, 31.) Sanoja voidaan myös luetteloida, jolloin luettavuus on helpompaa (Lammi 2009, 197).

Lammi (2009, 223) painottaa, että PowerPoint-esityksen teeman tulee olla samankaltainen koko esityksessä, jolloin se toimii hyvänä kokonaisuutena. Muun muassa fontti-, väri- ja tehostemääritykset tulee olla samanlaiset jokaisen dian kohdalla, jotta esitys olisi yhtenäinen. (Lammi 2009, 197, 255.) Värejä valitessa ei tule innostua liikaa. Suosituksena on maksimissaan viisi eri väriä, jotka erottuvat tarpeeksi toisistaan. Esityksen eheyttä tukee myös aloittaminen dialla, jossa on esiteltynä ensin aiheen ydinkohdat. Puolestaan viimeinen dia voi toimia yhteenvedona, johon on koottu jälleen aiheen keskeisimmät asiat. Viimeisen dian tarkoituksena on kerrata lukijalle esityksen sisältö vielä kerran yhteenvedon kautta. (Jyväskylän yliopisto n.d.)

Tämän opinnäytetyön oppimateriaalin teossa on hyödynnetty PowerPoint-ohjelmaa. PowerPoint-esitys palvelee oppimateriaalin kohderyhmää juuri siksi, että sitä käytetään paljon modernin opetuksen apuvälineenä. Diasarja on helposti jaettavissa itseopiskelumateriaaliksi sairaanhoitajaopiskelijoille muun muassa Tampereen ammattikorkeakoulun sähköisessä oppimisympäristössä. Se on myös päivitettävissä sähköisen muodon ansiosta.

Diasarjan teossa on käytetty valmista ja yhtenäistä teemaa koko esityksessä. Niin värit, fontit kuin dian asetelut noudattavat samaa linjaa. Värejä on käytetty enemmän, kuin mitä suositellaan. Esityksessä on tietyt päävärit, ja muutama lisäväri esiintyy pienemmässä mittakaavassa. Diasarjaa tehdessä pyrittiin yksinkertaisuuteen niin teeman kuin asiasisällön kannalta. Lauseita tai asiakokonaisuuksia on joissakin dioissa enemmän kuin on suositeltu, jolloin lauseet on pyritty pitämään mahdollisimman yksinkertaisina, selkeinä ja lyhyinä. Koska materiaali on tarkoitettu itseopiskeluun, asiat on selitettävä dioissa tarpeeksi kattavasti. Tällöin lukija ei kaipaa esimerkiksi opettajaa täydentämään dioja puheellaan, vaan hän saa kaiken oleellisen tiedon pelkästään lukemalla sisällön itse. Esityksen alussa ei ole diaa, jossa olisi varsinaisesti esitelty tulevia ydinkohtia. Toisessa

diassa kuitenkin esitellään opinnäytetyön tehtävät, joiden kautta oppimateriaalin varsinaisen sisältö rakentuu. Kuten suositeltu, esityksen lopussa on dia, jossa on tiivistettynä aiheen pääkohdat.

4.4 Kirjallisuuskatsaus tiedonhaussa

Aineistonkeruu- ja analysointimenetelmänä tässä opinnäytetyössä toimii kirjallisuuskatsaus. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2014, 121) mukaan kirjallisuuskatsaus on teoreettinen tutkimusmenetelmä, joka keskittyy tutkimukseen liittyvään kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on osoittaa, kuinka paljon tutkimustietoa on jo, miten ja mistä näkökulmista aihetta on tutkittu sekä miten nykyinen tutkimus liittyy aikaisempiin tutkimuksiin. Tämä menetelmä siis luo uutta tietoa, joka perustuu aikaisempaan tietoon. (Hirsjärvi ym. 2014, 121.)

Tuomi (2007, 84) kertoo, että kirjallisuuskatsauksia on erilaisia: perinteinen ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysi. Salmisen kirjoittamassa Vaasan yliopiston julkaisussa (2011, 6) taas kirjallisuuskatsaustyypit jaotellaan seuraavasti: kuvaileva, systemaattinen ja meta-analyysi, eli kyseisessä lähteessä siis perinteisestä katsauksesta käytetään sanaa kuvaileva. Tässä opinnäytetyössä käytettiin menetelmänä perinteistä, kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tuomen (2007, 84) mukaan perinteisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, mitä aiheesta jo tiedetään ja kuvailla löydettyä tietoa. Tuloksissa tuodaan esille, millaista tietoa valitun kirjallisuuden pohjalta on löydetty. Pohdinnassa on tärkeää arvioida lähdeaineiston luotettavuutta ja relevanssia. Siinä tarkastellaan myös analyysin rajoitteita ja tehdään tuloksista päätelmiä. (Tuomi 2007, 84.)

Kuvaileva katsaus voidaan jaotella vielä narratiiviseen ja integroivaan. Näistä narratiivinen on metodisesti kevyt kirjallisuuskatsauksen muoto, jonka avulla voidaan kuvailla aiheen historiaa ja kehitystä. Se pyrkii antamaan laajan kuvan käsiteltävästä aiheesta. Tämä katsauksen muoto on helppolukuinen, ja se pyrkii päätyämään lopputulokseen. Narratiivinen katsaus auttaa tutkimustiedon tuomisessa ajan tasalle, mutta ei varsinaisesti ole analyttinen. Narratiivista katsausta käytetään esimerkiksi opetuksen alalla, sillä sen avulla voidaan hyvin tuoda opiskelijoille ajantasaista tietoa, mikä ei aina onnistu tieteellisen kirjallisuuden kautta. (Salminen 2011, 7.) Tämän vuoksi kuvaileva, narratiivinen menetelmä

oli sopiva tähän työhön. Tarkoituksena oli luoda juuri yleiskuva PACE-asenteen historiasta. Työssä haluttiin tuoda esille, millaista tietoa aiheesta löytyy tällä hetkellä. Metodin yksinkertaisuuden ja sen avulla tuotetun raportin helppolukuisuuden vuoksi menetelmän kautta on helppo tuottaa selkeää oppimateriaalia opiskelijoille.

Opinnäytetyön tiedonhaussa käytettiin seuraavia hakukoneita: TAMK Finna, Academic Search Premier, Melinda sekä Google Scholar. Näihin hakukoneisiin päädyttiin opinnäytetyön aloitusvaiheessa tehdyn tiedonhaun tehtävän perusteella. Kyseisillä hakukoneilla löytyi jo tuolloin työn aiheeseen liittyviä hakutuloksia. Hakulauseiksi muodostuivat ”playfulness AND acceptance AND curiosity AND empathy” sekä ” Daniel Hughes AND pace”. Ensimmäinen hakulause muodostui myös tiedonhaun kurssilla opettajan avustuksella. Jälkimmäiseen hakulauseeseen päädyttiin siksi, että sana ”PACE” tarkoittaa muitakin asioita, kuten ”tahtia” englanniksi. Siksi yhdistämällä PACE-sanaan Daniel Hughesin nimi, saatiin varmasti aiheeseen liittyviä hakutuloksia, sillä Daniel Hughes on PACE-asenteen kehittäjä.

Poikkeuksena oli Google Scholarissa tehty haku, sillä tuloksia tuli tuhansia, kun käytettiin samoja hakulauseita, kuin muissa tietokannoissa. Koska työhön haluttiin vielä lisää tutkimuksellista otetta sisältäviä lähteitä, jotka olisivat mieluiten suomenkielisiä, päädyttiin Scholarin kohdalla hakulauseeseen ”pace-asenne AND trauma AND kiintymyssuhde AND tutkimus”. Kaikki hakusanat olivat siis suomenkielisiä, ja käyttämällä sanoja ”trauma” ja ”kiintymyssuhde” saatiin varmasti oikeaa aihetta käsitteleviä hakutuloksia. Tämä haku tuotti 25 tulosta, joista valittaviksi soveltui lopulta kolme YAMK-työtä. Lisäksi työssä on käytetty muita aiheesta löytyneitä lähteitä. Näitä löytyi muun muassa samojen kirjoittajien perusteella, sekä tutkimalla muita samankaltaisia opinnäytetöitä ja niissä käytettyjä lähteitä. Tämän luvun lopussa kerrotaan vielä tarkemmin tietokannoista löydetyn aineiston mukaanotto- ja poissulkukriteereistä.

Aineistonhausta on alla kuvaus taulukon muodossa (taulukko 1). Eri tietokannoista tuli osittain samoja tuloksia, mutta ne päädyttiin laskemaan mukaan valittuihin lähteisiin joka tietokannan kohdalla. Valitun aineiston ja teosten lukumäärän selkiyttämiseksi opinnäytetyön liitteenä on luettelo valituista teoksista. Luettelossa kerrotaan teosten tekijät, julkaisu vuosi, mistä kyseinen lähde löytyi, teoksen nimi, tyyppi sekä keskeisimmät tulokset.

Yhdestä englanninkielisestä hakutuloksesta on käytetty suomennettua versiota. Suomen-
netun version tiedot ovat opinnäytetyön varsinaisessa lähdeluettelossa. Liitteessä teokset
ovat juuri niillä nimillä, joilla ne aineistohaussa löytyivät.

TAULUKKO 1. Aineistonhaku tietokannoista

Hakukone	Hakulause	Tulokset	Valitut
Tamk Finna	playfulness AND ac- ceptance AND curiosity AND empathy	2	1
	Daniel Hughes AND pace	3	2
Academic search premier	playfulness AND ac- ceptance AND curiosity AND empathy	1	1
	Daniel Hughes AND pace	1	1
Melinda	playfulness AND ac- ceptance AND curiosity AND empathy	2	0
	Daniel Hughes AND pace	4	2
Google Scholar	pace-asenne AND trauma AND kiintymys- suhde AND tutkimus	25	3

Tuloksia tuli pääasiassa vähänlaisesti, paitsi Google Scholarista runsaammin. Muista tie-
tokannoista päädyttiin otsikoiden ja sisällön ensisilmäyksen perusteella valitsemaan
kaikki hakutulokset mukaan työhön, sillä näiden tietojen perusteella niiden näki liittyvän
työn aiheeseen. Koska Scholarin kohdalla tavoitteena oli löytää vielä tutkimuksellista
otetta sisältäviä lähteitä, karsiutui tämän perusteella niistä suuri osa heti pois. Siksi Scho-
larin tuloksista lopulta valittiin ainoastaan YAMK-töitä. Muun tyyppisiä tutkimuksellisia
lähteitä aiheesta, kuten Pro gradu -tutkielmia, ei Scholar-haku tuottanut. Tarkemman si-
sällönanalyysin jälkeen osa valinnoista karsiutui pois esimerkiksi siksi, että ne eivät lo-
pulta vastanneet tutkimuskysymyksiin tai tuoneet uutta tai oleellista tietoa aiheesta. Sekä
aineistonhakutaulukossa että liitteenä olevassa taulukossa ovat mukana vain ne aineistot,
jotka jäivät lopullisiksi valinnoiksi työhön.

4.5 Sisällönanalyysi

Työn aineistonanalyysimenetelmäksi valittiin sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on menettelytapa, jolla voidaan analysoida monenlaisia dokumentteja. Dokumentti voi olla mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali, kuten kirja, artikkeli, haastattelu tai raportti. (Tuomi & Sarajarvi 2011, 103.) Hiltusen (n.d., 6) mukaan sisällönanalyysin tavoitteena on analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. On olemassa kaksi eri analyysitapaa, jotka ovat sisällön analyysi ja erittely. Analyysissä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti, kun taas erittelyssä tekstin sisältöä kuvataan kvantitatiivisesti. (Hiltunen, n.d., 6.) Tähän työhön sopi käytettäväksi sisällön analyysi ilman erittelyä, sillä aineistot sisältävät laadullista tietoa. Myös tehtävät muotoiltiin siten, että niihin etsittiin laadullisessa muodossa olevia vastauksia, joita ei voi laittaa määrälliseen muotoon.

Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa. Tässä analyysimenetelmässä rajoitteena on kuitenkin se, että sisällönanalyysin avulla kerätty tieto vain periaatteessa järjestetään. Järjestetty aineisto toimii itsessään ikään kuin tuloksina. Tuloksista tekijöiden on mahdollista tehdä omia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajarvi 2011, 103.)

Sisällönanalyysi toteutettiin käytännössä siten, että valittua aineistoa käytiin läpi, ja merkittiin ylös sivunumerot, joilta löytyi vastauksia opinnäytetyön tehtäviin. Sivunumeroiden yhteyteen merkittiin tehtävien numerot, joihin niissä vastattiin. Näin aineistoa saatiin järjestettyä tulosten esittämistä varten, kuten sisällönanalyysin pyrkimyksenä on. Tulokset otsikoitiin työhön tehtävien mukaan, eli ensimmäisen alaotsikon alla kerrotaan PACE-asenteesta ja sen kehittamisestä, toisen alaotsikon alla PACE-asenteen hyödyntämisestä käytännössä, ja kolmannen alaotsikon alla sen tuomista eduista. Tulososiossa vastaukset on esitetty puhtaasti lähdeaineistosta saadun tiedon perusteella. Työn tekijöiden omat johtopäätökset ja tulosten herättämät mietteet on jätetty työn pohdintaosioon.

5 TULOKSET

5.1 PACE-asette

Hughesin (n.d.a ja n.d.b) kotisivut kertovat, että yhdysvaltalainen Daniel Hughes on luonut ja kehittänyt PACE-asetteen osana DDP-terapiaa. Hughes on suorittanut filosofian tohtoritutkinnon kliinisestä psykologiasta. Hän on työskennellyt lasten ja nuorten kanssa 40 vuotta, joista PACE:n parissa viimeiset 20 vuotta. Hughes kuuluu American Psychological Association -järjestöön sekä hän on Dyadic Developmental Psychotherapy Institutein puheenjohtaja. (Hughes n.d.a.)

Hughesin (n.d.b) mukaan PACE-asette pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan ja sen tutkimustyöhön. PACE on siis yksilön suhtautumista toista yksilöä kohtaan, joka tässä yhteydessä tarkoittaa vanhemman, muun hoitajan tai lapsen kanssa työskentelevän ammattilaisen asennetta lasta kohtaan. Se ilmenee heidän välisessä vuorovaikutuksessa, jonka pitäisi näyttäytyä vanhemman puolesta avoimuutena, ilona ja rakkautena. (Hughes. 2011, 87–88.) Hughes on käyttänyt PACE:n luomisessa erilaisia lähestymistapoja, joita ovat muun muassa hypnoterapia, kerronta, systeeminen perheterapia, psykodraama, psykodynamiikka ja Theraplayn kaltainen menetelmä. (Hughes n.d.b.)

PACE on kehitetty lapsia varten, joilla on puutteita emotionaalisessa, kognitiivisessa ja yleisen käyttäytymisen kehityksessä. Heillä on myös vaikeuksia luoda ja ylläpitää turvallisia kiintymyssuhteita. Menetelmä on perhelähtökohtainen, jonka tarkoituksena on auttaa lasta muodostamaan turvallinen kiintymyssuhde hoitajiensa kanssa. (Hughes. n.d.b.) Hughesin (2011, 87–88) mukaan hoitajat suojaavat sekä turvaavat lasta ja hänen kehitystään PACE:n avulla muun muassa vastaamalla ja tyydyttämällä lapsen tarpeet. PACE:a käyttämällä saadaan vähennettyä myös konfliktitilanteita, jolloin sääntöjä ja ongelmanratkaisutaitoja joudutaan käyttämään vähemmän. (Hughes. 2011, 88.) PACE:n käyttämisen tavoitteena on, että lapsi pääsee käsittelemään turvallisen kiintymyssuhteen kautta taustalla olevia traumoja ja häpeää aiheuttaneita kokemuksia. Molemminpuolinen turvallinen kiintymyssuhde mahdollistaa myös lapsen positiivisen ja eheän itsetunnon muodostumisen. (Hughes n.d.b.)

Hughes (2011, 87) kertoo PACE-asenteen muodostuvan sanoista playfulness (leikkisyys), acceptance (hyväksyntä), curiosity (uteliaisuus) ja empathy (empatia). Ne ovat PACE:n keskeisimmät ominaisuudet, joiden kautta vanhempi on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa (Hughes 2011, 87–88). PACE:sta voidaan vielä erottaa PLACE, johon on lisätty love eli rakkaus lasta kohtaan. Se kuvastaa vielä lähemmin lapsen suhdetta hänen ensisijaiseen hoitajaansa, kuten omaan vanhempaan. Tällä tavalla voidaan erottaa lapsen oman kasvattajan asenne siitä PACE-asenteesta, joka kuvaa terapeutin tai muun ammattilaisen lähestymistapaa lasta kohtaan. (Becker-Weidman 2013, 33.)

5.1.1 Leikkisyys

DDP Networkin (2017) mukana leikkisyyden tarkoituksena on luoda keveä ilmapiiri kommunikaatiolle. Aikuisen leikkisä asenne tuo lapsen jokapäiväiseen arkeen hauskuuden ja mielihyvän piirteitä (DDP Network 2017). Hughesin (2011, 90) mukaan valtaosa lapsen ja vanhemman keskinäisestä vuorovaikuttamisesta tapahtuu leikin kautta. Leikkisyys muodostuu sekä ilmenee lapsen ja vanhemman välillä jo lapsen ollessa vauvaiässä. Vauva pyrkii luonnollisesti vuorovaikuttamaan vanhempiansa kanssa, joka yleensä tapahtuu leikkisästi ja eloisasti. Tällaista vuorovaikuttamista sanotaan vitaliteettiaffektiksi, joka tarkoittaa elinvoimaisuutta lisäävää tunnetta. Havainto on nimetty Daniel Sternin mukaan. Hän on merkittävä vauvojen tutkija, joka on tutkinut tarkemmin vitaliteettiaffektia. Stern on todennut, että yleensä vanhemmat yrittävät vaistonvaraisesti reagoida lapsen tunnetilaan virittämällä oman tunnetilansa samankaltaiseksi. Tällöin niin lapsi kuin vanhempi ilmaisevat itseään ja elehtivät samalla rytmillä sekä voimakkuudella. Vanhemman ja pienen lapsen välistä yhtenäistettyä tunnetilaa kutsutaan tunnevirittäytymiseksi, joka on nykyään vauvan ja koko ihmissuhteen kehittymisen tukipilari. Sternin tutkimuksen mukaan vauvat reagoivat positiivisemmin samankaltaiseen tunnevirittäytymiseen vanhemman kanssa. (Hughes 2011, 89–90.)

Leikkisyydellä on paljon myönteisiä vaikutuksia lapseen, kun lapsi on päässyt kokemaan sitä vanhempiansa parissa ensimmäisinä elinvuosina. Lapsi saa kokea ensimmäisiä positiivisia tunteita yhdessä vanhempien kanssa esimerkiksi iloa ja onnellisuutta. Kun lapsen ja vanhemman välillä on yhtenäinen tunnevirittäytyminen, lapsi oppii hallitsemaan myönteisiä tunteita vanhemman esimerkin kautta. Lapsen ja vanhemman välille alkaa muodos-

tua yhteinen historia, jolloin lapsi ilmaisee kiinnostustaan samanlaisiin asioihin kuin vanhempi. Vanhemman antaman huomion kautta lapsi voi avartaa huomiokykyään ja keskittymistään. Lapsi oppii havaitsemaan itsestään ja vanhemmastaan positiivisia ominaisuuksia. Lopulta lapsen ja vanhemman välille syntyy rakkauden täyteinen ja turvallinen suhde, joka tukee heitä molempia negatiivisissa tilanteissa. Lapsi oppii myös havaitsemaan vuorovaikutuksen ja sen suhteen tärkeyden. (Hughes 2011, 90–91.) Hoitajan leikkisä asenne edesauttaa lasta näissä taidoissa erityisesti, kun lapsi ei osaa säädellä tunteitaan. Vaikeuksia kohdanneen lapsen tunteet ovat yleensä negatiivisia, jotka voivat johtaa ahdistukseen. Lapsi ei myöskään välttämättä pidä hellyydestä tai halauksista. Leikkisyyden kautta lapsi saa kosketusta positiivisiin tunteisiin, kuten hauskuuteen ja mielihyvään, jota hän ei ole välttämättä osannut tai saanut kokea. Kun lapsi nauraa, hänestä tulee reflektiivisempi, jolloin puolustautuva ja vetäytyvä käyttäytyminen vähentyvät lapsessa. Tällöin lapsi voi alkaa myös vastaanottaa läheisyyttä hoitajaltaan ilman, että se tuntuu lapsesta pelottavalta. (DDP Network 2017.)

Hughes (2011, 91) kertoo, että leikkisyyttä voi aina kehittää vanhemman toimesta. Vanhempi voi esimerkiksi säädellä äänensävyään sopivaksi tilanteen mukaan. Lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikuttamisessa on tarkoituksena pitää hauskaa ja ilmaista iloa. Heidän pitäisi tunkea puolin ja toisin iloa olla toisensa seurassa sekä tutustua toisiinsa. Tunnelman pitäisi olla turvallinen ja rento, ilman tuomitsemista tai kritisointia. (DDP Network 2017.) Esimerkiksi ärsyyntyneisyyttä muiden perheenjäsenten keskuudessa voi aiheuttaa, jos toisella vanhemmalla on tapana käydä läpi asiat moneen kertaan ennen perheen lähtemistä matkalle. Jos vanhempi osaa toteuttaa tämän enemmän leikin kautta, on ilmapiiri perheessä positiivisempi. Vanhempi voi käyttää apuna huumoria, leikkittelyä ja tarinoimista. Huumori on yksi merkittävimmistä leikkisyyden piirteistä. Sen avulla vanhempi osoittaa lapselle, ettei kaikki ole vakavaa ja asioista löytyy myönteisiä puolia, jotka ei välttämättä osaa tiedostaa. Huumori lisää myös avoimuutta aihetta tai tilannetta kohtaan. Jos vanhempi osaa pitää avoimen ja keveän mielen mahdollisimman usein, hän ei heti lähde syyllistämään lasta tai hermostu lapseen esimerkiksi huonon käytöksen takia. Vuorostaan lapsi ei puolustaudu niin vahvasti ja hän on kykeneväisempi keskustelemaan tilanteesta. (Hughes 2011, 92, 95–96.)

5.1.2 Hyväksyntä

DDP Networkin (2017) mukaan hyväksyntä ehdoitta on keskeinen tekijä lapsen turvallisuudessa. Hughes (2015, 98) kertoo täydellisen hyväksynnän olevan sitä, että jokainen perheenjäsen hyväksyy aidosti toisensa omana itsenään. Tällöin toisen ajatuksia, arvoja, tunteita, uskomuksia, käsityksiä, toiveita ja muistoja ei arvioida tai tuomita. Nämä tekijät ovat osa lapsen sisäistä maailmaa. Kun niihin suhtaudutaan oikealla tavalla, lapsi voi viestiä avoimesti sisäistä maailmaansa, koska hän tuntee sen turvalliseksi. Samalla vanhemman tulee aktiivisesti tukea ja auttaa lasta itsetutkiskelussa. Näin edesautetaan lapsen itsereflektointia. (Hughes 2015, 98–99.)

Hyväksyminen ei kuitenkaan tarkoita, että lapsen kaikkea käyttäytymistä tulisi hyväksyä. Väärään toimintaan voidaan puuttua tuomitsematta lapsen sisäisiä motiiveja. Oleellista onkin, että lapsi oppii, ettei kritiikki hänen käytöstä kohtaan tarkoita kritiikkiä häntä kohtaan ihmisenä. (DDP Network 2017.) Kun lapsi tulee hyväksytyksi omanlaisenaan, hän tuntee olonsa turvalliseksi. Tämä auttaa lasta oppimaan virheistään sekä vastaanottamaan vanhempiensa antamaa palautetta helpommin. Vanhemman tuleekin toistuvasti ohjata lapsen käyttäytymistä sekä arvioida sitä, sillä vanhemman tehtävänä on opettaa lasta. Tätä onnistutaan edistämään turvallisen ja hyväksyvän kiintymyssuhteen avulla, jolloin lapsen ihmisarvoa ei heikennetä eikä lapsen suhdetta vanhempiinsa vaaranneta. (Hughes 2011, 97–98.)

Hughes (2015, 99) kertoo, että hyväksyntää ilmaistaan vuorovaikutuksen kautta monin eri tavoin, kuten leikkisyydenkin viestimisessä on tärkeää keskittyä puheääneen, sen painotukseen, tyyliin sekä sanavalintoihin. Soljuvuus, kepeys, rentous, huolettomuus ja kiinnostuksen osoitus ovat merkittäviä tekijöitä kommunikoinnissa. (Hughes 2015, 99.) Myös hyväksyntää voi kehittää, ja siinä olennaista on osata erottaa lapsi yksilönä hänen käytöksestään. Käyttäytyminen on lapsen reagoimista kyseiseen tilanteeseen. Vanhemman tulee puuttua lapsen sopimattomaan käytökseen ja kertoa lapselle syy siihen. Tällöin vanhemman tulisi arvioida vain lapsen käyttäytymistä, jonka hän joko hyväksyy tai ei. Samalla vanhempi kuitenkin hyväksyy lapsen yksilönä riippumatta siitä, toimiko lapsi oikein vai väärin. Vanhempi pystyy kehittämään tätä taitoa, kun on ensin hyväksynyt itsensä kasvattajana sekä osaa luottaa omiin kykyihinsä. Tämä on edellytys sille, että vanhempi luottaa hänen ja lapsen väliseen suhteeseen, jota hyväksyminen vaatii. Suhdetta

tulee siis myös ylläpitää, mikä on vanhemman tehtävä eikä lapsen. (Hughes 2011, 99-100.)

Voimakas psykologinen asennoituminen lasta kohtaan on yksi vaatimus vanhemmalle, kun hyväksyntä tuntuu vaikealta ja sitä on kehitettävä. Vanhemman toimesta suhteen katkaiseminen ja etäisyyden ottaminen lapseen voi olla pahinta lapselle. Se ei luo turvallista ilmapiiriä, vaan vaikutus on päinvastainen. Joskus vanhempi kuitenkin turvautuu tähän tapaan niin sanotusti viimeisenä keinona. Vanhemman tulee olla aina läsnä hänen ja lapsen välisessä suhteessa ja tarjota lapselle turvaa sen kautta. Toinen haaste hyväksynnän toteutumisessa on vanhemman suuttuminen lapselle. Suuttuminen on luonnollinen reaktio, mutta jotkut vanhemmat käyttävät sitä kurinpitomenetelmänä. On kuitenkin todettu, että pitkällä aikavälillä vanhemman osoittamat vihan ja suuttumuksen tunteet vahingoittavat lasta, eikä hänen käyttäytymisensä kehitys edisty. Lapsi tuntee tullessa arvosteluksi negatiivisesti niin yksilönä kuin käyttäytymisensä osalta. Vanhemman negatiiviset tuntemukset tulisi ilmaista niin, että ne kohdistuvat vain lapsen käyttäytymiseen. (Hughes 2011, 100–103.)

5.1.3 Uteliaisuus

Uteliaisuus on luonnollinen osa ihmisyyttä, ja se on juurtunut biologiamme. Se on keskeisessä osassa lapsen kehityksessä ja vanhemmuudessa. Kun yhdistetään aikuisen ja lapsen uteliaisuus, saavutetaan aito ymmärrys ja yhteys lapsen kanssa. (Golding & Hughes 2012.) PACE:ssa uteliaisuus tulee loogisena jatkumona hyväksynnän jälkeen. Kun on hyväksytty ensin lapsen sisäinen maailma, tulee hänelle osoittaa, että aikuinen on siitä maailmasta aidosti kiinnostunut ja haluaisi tietää siitä enemmän. (Hughes 2015, 105.) Ilman tällaista uteliaisuutta lasta ei voi tuntea aidosti. Aikuisen tulee olla valmis vastaanottamaan pinnan alla piilevät asiat ja oppimaan uusia asioita lapsen sisäisestä maailmasta. (Golding & Hughes 2012.) Yhdessä pyritään ikään kuin ihmettelemään tarkoituseriä lapsen käytöksen takana, jotta lapsikin pääsisi kosketuksiin sielunelämänsä kanssa ja osaisi heijastaa syitä teoilleen (DDP Network 2017). Tarkoituksena ei ole kuitenkaan vain kerätä tietoa menneisyydestä, vaan uteliaisuuden tulisi kohdistua siihen, miten juuri kyseinen lapsi on kehittänyt ja jäsentänyt omat kokemuksensa. Ei tule olettaa, että pelkkä aikuisen saama tieto lapsen kokemista tapahtumista tuo suoraan ymmärryksen siitä, miten lapsi on kokenut ne itse. (Hughes 2015, 105.)

Uteliaisuus ei saisi vaikuttaa tuomitsevalta, vaan siinä tulisi olla hyväksyvä sävy ja aito halu ymmärtää, jotta lapsi voi olla avoin tunteistaan (DDP Network 2017). Joskus uteliaisuus saattaa kuitenkin vahingossa tulla esiin tuomitsevaan sävyyn, joten siihen on tärkeää kiinnittää huomiota. Sanavalinnat saatetaan ymmärtää väärin, jolloin suhteeseen voi tulla särö. Tällöin lapselta ei tule kysellä, miksi hän koki sanavalinnat tuomitsevina, vaan pahoitellaan väärinymmärrystä ja pyritään selittämään, mistä oikeasti oli kysymys. (Hughes 2015, 106.)

Sen lisäksi, että aikuinen on utelias lasta ja hänen menneisyyttään kohtaan, tulisi lasta itseään rohkaista samaan. Hän ei todennäköisesti ole itse tutkiskellut aktiivisesti sitä, millaisia tunteita ja ajatuksia vaikka jotkin tietyt tapahtumat ovat hänessä herättäneet. Koska lapsi ei välttämättä itse löydä sanoja kokemustensa kuvaamiseen, voi aikuinen ikään kuin tunnustella maaperää tekemällä arvauksia. Jos niihin saa lapselta vastakaikua, voi se johdattaa siihen, että lapsen kokemuksista tunnistetaan asioita, joista lapsi ei itsekään ollut tietoinen. (Hughes 2015, 107.) Kun keskusteluissa pidetään utelias sävy ja halu ymmärtää lapsen käytöstä, alkaa hän lopulta itsekin pohtia ja ymmärtää omia ajatuksiaan. Lapsi alkaa ymmärtää, että hänen käytöksensä ei tarkoita, että hänessä olisi jotakin pahaa. Ennemmin jokin hänen ajatuksensa on saattanut sisältää pelkoa tai hämmennystä, jota hän on osannut ilmaista vain käytöksensä kautta. Kun lapsi saa puhuttua tästä aikuisen kanssa, tarve huonolle käytökselle voi alkaa vähentyä. (DDP Network 2017.)

5.1.4 Empatia

Golding ja Hughes (2012) viittaavat teoksessaan empatiaan viimeisenä, muttei vähäisimpänä osana PACE:a, vaan oikeastaan liimana, joka pitää PACE-asenteen koossa. Muut osat, eli leikkisyys, hyväksyntä ja uteliaisuus eivät onnistuisi ilman empatiaa. Empatialla tarkoitetaan kykyä tuntea yhdessä toisen kanssa ja sitä, että haluaa samaistua toisen kokemuksiin. (Golding & Hughes 2012.) Sen tavoitteena on, että lapsi tuntee aikuisen myötätunnon, ja että aikuinen välittää hänestä ja hänen ajatuksistaan. Jos lapsi esimerkiksi tuntee surua, aikuinen tuntee sitä yhdessä hänen kanssaan. (DDP Network 2017.)

Aikuisen oltua ensin hyväksyvä ja utelias lasta ja hänen menneitä kokemuksiaan kohtaan, alkaa lapsen sisäisestä maailmasta nousta esille mahdollisesti hyvinkin ahdistavia kokemuksia. Ne voivat aiheuttaa lapsessa esimerkiksi häpeää ja epätoivoa. Tällöin on erityisen

tärkeää, että aikuinen osoittaa lapselle myötätuntoa ja viestii aktiivisesti empatian kokemuksestaan. Näin lapsi tuntee, että aikuinen on aidosti läsnä, eikä jätä häntä yksin. (Hughes 2015, 109.) Yksinkertaisesti sanottuna empatian tarkoituksena on viestiä lapselle, että aikuinen ”tajuaa”. Sen sijaan, että yritettäisiin heti löytää ratkaisuja ongelmiin, empatian avulla voidaan pidempään ja syvällisemmin keskustella itse kokemuksista ja kehittää suhdetta. Tämä voi osaltaan johtaa siihen, että aikuinen voi lopulta jotenkin auttaa lasta, kun on ensin luotu vakaa pohja suhteelle ymmärryksen ja hyväksynnän kautta. (Golding & Hughes 2012.)

Empatia ei itsessään ole tekniikka, jonka avulla pyritään tiettyihin tavoitteisiin esimerkiksi hoidollisesta näkökulmasta. Sitä ei pystytä antamaan toiselle, vaan se syntyy ainoastaan tunteiden jakamisesta ja kyvystä aistia toisen ajatuksia kuin omiaan. Sen tulisi tulla esiin itsestään, kun toisen kanssa ollaan aidosti läsnä. (Hughes 2015, 112.) Aikuisen tulee näyttää ymmärrystä ja myötätuntoa sitä kohtaan, että lapsella on vaikeaa. Lasta ei saa jättää huoliensa kanssa yksin, ja hänelle tulee osoittaa, että aikuinen oikeasti haluaa pysyä hänen rinnallaan vaikeiden aikojen yli ja tarjota tukea. Lapsi tulee saada uskomaan, etteivät hänen ongelmansa ole ylitsepääsemättömiä, vaan niistä selvitään yhdessä. (DDP Network 2017)

5.2 PACE-asenne käytännössä

Opinnäytetyön tuloksiin valitussa aineistossa PACE-asenteen käytöstä puhutaan enimmäkseen DDP-terapian yhteydessä terapeutin käyttämänä, sekä vanhemman ja lapsen välisenä asenteena. Golding ja Hughes (2012) toivovat kuitenkin PACE-asennetta käsittelevässä kirjassaan, että lukijat oppisivat hyödyntämään PACE:n käyttöä suhtautumisessa toisiin ihmisiin ylipäänsä, ei pelkästään vanhemmuuteen liittyvänä strategiana. PACE-asennetta onkin hyödynnetty erilaisissa paikoissa, joissa työskennellään lasten kanssa.

Howe (2014) viittaa YAMK-tasoisessa opinnäytetyössään ”Lastensuojelun pienkodin osaaminen näkyväksi” PACE-asenteeseen. Työn tavoitteena oli tuoda lastensuojelun sijaishuollon pienkodin osaaminen esille ja toteuttaa sen osalta kehittämistyötä. Työn kohteena oleva organisaatio on Aura Oy. Howen mukaan Aura Oy:n pienkodeissa sovelletaan PACE-asennetta lasten ja nuorten hoidossa. Pienkodissa esimerkiksi huolehditaan siitä, että lapsi saa leikkiä ja heidän kanssaan käytetään huumoria. Tavoitteena on tuoda lapsille

iloa ja myös opettaa leikkiä, sillä sitä ei välttämättä ole ollut heidän elämässään. Hyväksyntä pyritään tuomaan esille osallistamalla lasta yhteisiin päätöksiin, ja osoittamalla siten, että hänenkin mielipiteensä on tärkeä. Lapsen on myös saatava pienkodissa kokea kelpaavansa juuri sellaisena kuin on. Uteliaisuus tulee pienkodissa esille siten, että aikuinen yksinkertaisesti osoittaa lapselle olevansa kiinnostunut tämän asioista, vaikka ne olisivat vaikeitakin. Empaattinen asenne taas on pienkodissa kaiken työskentelyn pohja. Jotta aikuinen kykenee empaattiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa, täytyy hänen olla tietoinen omista tunteistaan ja niiden vaikutuksesta lapseen. (Howe 2014, 23–25.)

Myös Rautakallio (2015) on toteuttanut YAMK-tasoisena opinnäytetyön, jossa oleellisena osana on PACE-asenne. Työn tarkoituksena oli tuottaa Lastensuojelulaitos Ravaniin omahoitajatyöhön opas, joka lisäisi omahoitajien tietämystä kiintymyssuhteesta ja sen hyödyntämisestä työssä sijoitukseen tulevien lasten kanssa. Oppaassa neuvotaan hyödyntämään PACE-asennetta sijoitettujen lasten kielteisten sisäisten toimintamallien korjaamiseksi ja kiintymyssuhteen rakentamiseen. Tavoitteena olisi, että PACE:n kautta lapsi voisi luoda yhteyden kasvattajaan ja luottaa tähän. Pääasia on, että PACE-asenteella ei pyritä muuttamaan lasta, vaan hänet kohdataan ilman vihan tunteita ja rauhallisesti pyrkien lisäämään lapsen turvallisuudentunnetta. (Rautakallio 2015, oppaan sivut 10–11.) Myös Hjelt-Seppälän työ (2014) liittyy toimintamalliin perhehoitajille sivuaa PACE-asennetta samantyyppisessä tarkoituksessa. Hänen mukaansa perhehoitaja voi hyödyntää sitä sijoitetun lapsen kanssa yleisesti tiedostettuna suhtautumistapana lapseen, eikä niinkään ammatillisena työmenetelmänä (Hjelt-Seppälä 2014, 17).

Warshof ja Rappaport (2013) ovat kirjoittaneet ”Resilience and Learning” -lehdessä ilmestyneen artikkelin siitä, miten työntekijöiden tulisi koulumaailmassa kohdata lapset, jotka mahdollisesti kantavat jonkinlaista emotionaalista taakkaa. He ovat havainneet PACE-asenteen soveltuvan käyttöön opettajien ja oppilaiden välillä. Opettajan tulisi aina vastata oppilaan käytökseen PACE-asenteen kautta, ennen kuin alkaa asettaa rajoja. Leikkisyys voi esimerkiksi osoittautua hyväksi lähestymistavaksi tilanteissa, joissa oppilas käyttäytyy ongelmallisesti. Kaikki lapset eivät siedä aikuisen ylitsevuotavan empaattista asennoitumista heitä kohtaan, joten sopiva leikkisyys ja huumori voi keventää tilanteen intensiteettiä. Hyväksyntä tilanteessa taas tulee osoittaa siten, että vaikka ei välttämättä hyväksy oppilaan toimintaa, hyväksyy hänet ja hänen ajatuksensa. Usein oppilas ajattelee huonon käytöksen tekevän hänestä huonon ihmisen. Opettajan tulee sanoa, ettei oppilaan olisi kuulunut toimia kuten toimi, mutta opettaja ymmärtää, mikä sai oppilaan tekemään

niin. Käytökseen johtaneista syistä tulee olla aidosti kiinnostunut. Oppilaalta tulee kysyä avoimesti, onko tapahtunut jotain, mikä ajoi hänet toimimaan tietyllä tavalla. Ei tule tehdä omia oletuksia, vaan antaa oppilaan itse kertoa. Lopuksi empatia tulee osoittaa yksinkertaisesti ymmärtämällä oppilaan kokemuksia esimerkiksi toteamalla, että tällaiset tilanteet ovat varmasti sinulle vaikeita. (Warshof & Rappaport 2013.)

5.3 PACE-asenteella saavutettavat edut

Hughesin (2015, 97) mukaan keskeisin PACE-asenteen kautta saatava hyöty on lapsen ja vanhemman välisen turvallisen kiintymyssuhteen luominen sekä kehittäminen. Samalla kehittyy heidän välinen intersubjektiivisuus, jolloin molemmat osapuolet pyrkivät asenoitumisen kautta ymmärtämään ja jakamaan toistensa kokemuksia, kuten ajatuksia ja tunteita. (Hughes 2015, 97.) Rautakallio (2015) on koonnut YAMK-työnsä oppaaseen turvallisen kiintymyssuhteen hyötyjä, johon PACE pyrkii. Turvallisen kiintymyssuhteen avulla aikuinen osaa huomioida lapsen tarpeet ja reagoida niihin, jolloin lapsi myös alkaa luottaa aikuisen toimivan niin. Lapsen huomioiminen tapahtuu aikuisen toimesta herkästi. Samalla lapsi tiedostaa tunteidenilmaisunsa olevan merkityksellistä. Turvallisessa kiintymyssuhteessa aikuinen ei myöskään vaadi lapselta liikoja ja pystyy huomioimaan tämän toiveet. Loppujen lopuksi lapsi kokee tulleen rakastetuksi ja, että hänen elämänsä on hallinnassa. (Rautakallio 2015.)

Becker-Weidmanin ja Hughesin (2008, 334) artikkelin mukaan terapeutin suhteen luominen on DDP-terapian ydintekijä. Terapeuttinen allianssi eli liitto on merkittävä hoitosuhteessa, jotta voidaan saada onnistunut hoitotulos. Tätä PACE on erityisesti suunniteltu tukemaan. Terapeutin suhteen ja tuloksellisuuden välillä on huomattava positiivinen yhteys, jonka on todettu paranevan 66 prosentissa artikkelin käsittelemissä tutkimuksissa. (Becker-Weidman & Hughes 2008, 334.)

Howe (2014) kertoo YAMK-opinnäytetyönsä tuloksissa, miten Aura Oy:n pienkodin työntekijät ovat hyötäneet PACE-asenteesta. Työntekijät olivat olleet koulutuksessa, jossa he saivat teoriatietoa kiintymyssuhteista, traumaista sekä lasten ja nuorten kehityksestä. PACE-asette oli myös yksi käsiteltävä aihe. Työntekijät kokivat koulutuksen hyödylliseksi, sillä he saivat uutta tietoa työnsä tueksi. Koulutus oli lisännyt läsnäolotaitoja

ja rauhoittanut työntekoa. Nämä näkyivät muun muassa työntekijän lempeämpänä ja hyväksyvämpänä asennoitumisena lasta tai nuorta kohtaan sekä hoitosuhdetyöskentelemissen tuli lisää rohkeutta. Erilaisuuden sallivuus ja ymmärtäneisyys lisääntyivät myös työntekijän kannalta. (Howe 2014.)

6 POHDINTA

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen etiikka on puhututtanut viime vuosikymmeninä. Yksittäisen tutkimuksen etiikka voi hyödyttää koko tiedeyhteisöä. Tänä päivänä painotetaan vahvasti, eettisten kysymysten tulisi olla koko tutkimustoiminnan lähtökohta. (Tuomi 2007, 143.) Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava, jos se on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Sen keskeisiä lähtökohtia ovat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja tulosten tarkastelussa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Tässä työssä tulokset on raportoitu rehellisesti ja kuten asiat olivat lähdeaineistoissa esitetty. Oma tulosten tarkastelu ja niihin liittyvä pohdinta on selkeästi erotettu alkuperäisestä tiedosta.

Käytettävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Muiden tutkijoiden työt ja saavutukset otetaan huomioon ja niihin viitataan asiaankuuluvalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Muiden tutkijoiden osuutta ei tule vähätellä eikä puutteellinen viittaaminen aiempiin tutkimustuloksiin ole hyväksyttävää (Tuomi 2007, 146). Ennen tätä työtä olemme tutustuneet kirjallisuuskatsaukseen menetelmänä, ja sitten tehneet tiedonhankinnan sekä tulosten esittämisen ja tarkastelun asianmukaisesti. Lähdeviittaukset ovat tässä työssä oikeaoppiset, eli niissä on selkeästi osoitettu, mistä yksittäiset tiedot ovat peräisin.

Tutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta raportoidaan sekä syntyneet aineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Tarvittavat tutkimusluvut on hankittu ja tarvittaessa tehty eettinen ennakoarviointi. Tutkimusryhmässä sovitaan etukäteen kaikkien osapuolten oikeudet, tekijyyisperiaatteet, vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämiseen ja käyttöoikeuksiin liittyvät kysymykset. Rahoituslähteet ja muut tutkimuksen kannalta merkittävät sidonnaisuudet ilmoitetaan asianosaisille ja raportoidaan tuloksien julkaisussa. Tutkijat pidättäytyvät tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, mikäli on syytä epäillä heidän olevan siihen estyneitä. Tutkimuksen organisaatiossa tulee noudattaa hyvää henkilöstö- ja taloushallintoa sekä huomi-

oida tietosuojakysymykset. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Edellä mainittuihin asioihin liittyvät seikat keskusteltiin läpi työelämäpalaverissa ennen varsinaista työn aloittamista. Opinnäytetyön tekemiselle on saatu asianmukainen lupa. Rahoitusta ei tälle työlle tarvittu, mahdollisista vastaantulevista kuluista olisimme tekijöinä vastanneet itse. Oppimateriaalin käytöstä on tehty erillinen sopimus TAMKIn kanssa. Sopimuksen mukaan mielenterveys- ja päihdehoitotyön opettajat saavat käyttää materiaalia harkintansa mukaan opetuksessa, ja myös päivittää sitä.

Yksittäisessä tutkimuksessa tulee arvioida sen luotettavuutta. Tutkimusperinteiden ollessa moninaiset, on ymmärrettävää, että tieteellisen tutkimuksen piiristä löytyy erilaisia käsityksiä tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Esimerkiksi laadullisessa tutkimuksessa painotetaan raportin kokonaisluotettavuuden tarkastelua, kun taas määrällisessä tutkimuksessa mittauksen luotettavuuden tarkastelua. (Tuomi 2007, 149.) Tutkimuksen rehellisyyteen kuuluu myös esimerkiksi se, ettei harjoiteta itseplagiointia, eli tuoteta näennäisesti uutta tietoa muokkaamalla vanhaa. Raportoinnin tulee olla luotettavaa, eli käytetyt menetelmät esitellään huolellisesti ja mahdolliset puutteet tuodaan rehellisesti esiin. (Tervakari 2005, 1.) Tässä työssä ei harjoiteta itseplagiointia, eli emme ole esittäneet vanhaa tietoa omana uutena tietonamme. Olemme kertoneet työssä käytetyistä menetelmistä kattavasti otsikon 4 alla. Kohtaamiamme puutteita olemme tuoneet esiin, kuten esimerkiksi sen, että aiheestamme löytyy niukasti luotettavaa tietoa, kuten tutkimustietoa.

Tervakarin (2005, 2) mukaan hankitun tiedon epäluotettavuus voi koitua ongelmaksi muutamista seikoista johtuen. Esimerkiksi pelkkiin havaintoihin nojaava tieto voi olla epävarmaa. Tiedot voivat olla satunnaisia tai puutteellisia, eikä päättely ole välttämättä tarpeeksi kriittistä. Tarkastelu voi olla liian subjektiivista, eli vain omasta näkökulmasta tapahtuvaa. Lisäksi auktoriteetitkin voivat olla väärässä. (Tervakari 2005, 2.) Kuten jo edellä mainittu, työn aihetta ei ole toistaiseksi tutkittu kovin runsaasti, eikä esimerkiksi vastaavia opinnäytetöitä juurikaan ole. Tietokantahaut tuottivat vähänlaisesti relevantteja tuloksia. Koemme kuitenkin monet lähteistämme erityisen luotettaviksi siksi, että kirjoittajana on ollut PACE-asenteen kehittäjä Daniel Hughes. Näin työstä löytyy oikeaa ja alkuperäistä tietoa PACE:sta ja sen kehittämisestä perusteluineen.

6.2 Tulosten tarkastelu

Tulokset osoittivat, että PACE-asenteen on kehittänyt filosofian tohtori Daniel Hughes osana DDP-terapiaa. Hänellä on kymmenien vuosien kokemus työskentelystä lasten ja nuorten parissa. (Hughes n.d.a.) PACE-asette pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan, ja soveltuu erityisesti käytettäväksi traumatisoituneiden lasten kanssa, jotka ovat kokeneet vaikeuksia kiintymyssuhteessaan huoltajiensa kanssa (Hughes n.d.b). Sana PACE muodostuu sanoista playfulness (leikkisyys), acceptance (hyväksyntä), curiosity (uteliaisuus) ja empathy (empatia). Näiden kautta aikuisen tulisi olla lapsen kanssa vuorovaikutuksessa. (Hughes 2011, 87–88.) PACE:sta saadaan erotettua PLACE lisäämällä love, ja tämä termi koskee ensisijaisen huoltajan, kuten vanhemman suhdetta lapseen, sillä siihen kuuluu rakkaus lasta kohtaan. Muun ammattilaisen käyttöön lapsen kanssa soveltuu PACE sellaisenaan. (Becker-Weidman 2013, 33.)

Tuloksista selvisi myös, että PACE-asette on DDP-terapian lisäksi hyödynnetty muissakin yhteyksissä. Esimerkiksi Howen YAMK-työssä (2014) tuodaan esille, miten PACE-asette on hyödynnetty lastensuojelussa. Työn kohteena olevassa Aura Oy:n pienkodissa toteutetaan kaikkia PACE:n osa-alueita arjessa lapsen kanssa. Pienkodissa siis käytetään huumoria ja leikitään, arvostetaan lasten omia mielipiteitä, osoitetaan kiinnostusta lasten elämää kohtaan ja käytetään empaattista suhtautumista lähtökohdaksi kaikissa tilanteissa. (Howe 2014, 23–25.) Myös Rautakallio (2015) tuo YAMK-työssään esille PACE-asetteen käytön lastensuojelussa. Tässä työssä on myös tuotettu omahoitajille opas kiintymyssuhteen hyödyntämisestä. Opas neuvoo hyödyntämään PACE-asette yhteyden luomisessa lapseen. (Rautakallio 2015, oppaan sivut 10–11.) Lisäksi Warshofin ja Rappaportin (2013) artikkeli osoitti, että PACE-asette sopii hyvin hyödynnettäväksi myös koulumaailmaan. Leikkisyyden, hyväksynnän, uteliaisuuden ja empatian kautta opettaja voi selvittää paremmin konfliktitilanteista lapsen kanssa yhdessä (Warshof & Rappaport 2013).

Keskeisin PACE-asetteen etu, joka tuloksista kävi ilmi, oli turvallisen kiintymyssuhteen luominen ja kehittäminen (Hughes 2015, 97). Becker-Weidmanin ja Hughesin (2008, 334) tutkimusartikkeli DDP-terapian hyödyistä osoitti, että tukemalla terapeutista liittoa PACE-asetteen kautta terapian tuloksia voidaan parantaa. Myös työntekijät, jotka olivat saaneet perehdytystä PACE-asetteen käyttöön liittyen, kokivat sen vaikuttaneen positiivisesti työskentelyyn lapsen kanssa esimerkiksi läsnäolotaitoa ja lempeyttä lisäämällä.

Työntekijät kokivat myös saaneensa lisää rohkeutta hoitosuhdetyöskentelyyn. (Howe 2014.)

Opinnäytetyötä aloittaessa työelämäpalaverissa tuli esille, että Tampereen yliopistollisen sairaalan lastenpsykiatrian ammattilaiset hyödyntävät PACE-asennetta työssään. Valitettavasti tästä ei löydy kirjallista materiaalia, eivätkä tämän työn aikataulu ja menetelmä sallineet toteuttaa haastattelua lastenpsykiatrian työntekijöille. Onneksi PACE-asenteen hyödyntämisestä käytännön työssä löytyi kuitenkin näkyväksi tuotua tietoa, mutta olisimme kaivanneet lisää kirjallista materiaalia käytöstä hoitotyössä esimerkiksi juuri lastenpsykiatrisilla osastoilla. Löysimme kuitenkin kattavasti teoriatietoa PACE-asenteesta, ja tuloksiin kootun tiedon perusteella uskomme, että PACE-asette soveltuu erinomaisesti käytettäväksi lastenpsykiatrian puolelle. Toivomme tietämyksen PACE-asenteesta lisääntyvän ja sen tulevan näkyvämmäksi osaksi lasten parissa tehtävää työtä.

6.3 Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset

Aineistoa etsiessä selvisi, ettei PACE-asenteen hyödyntämisestä käytännössä ole tuotettu paljoa kirjallista materiaalia. Tiedossamme kuitenkin oli työelämäpalaverin pohjalta, että menetelmää on hyödynnetty TAYS:n lastenpsykiatrialla. Siksi uskomme, että menetelmää saatetaan Suomessakin käyttää useissa paikoissa, mutta sen käyttöä ei ole välttämättä dokumentoitu julkiseen tietoon. Tämän pohjalta ehdottaisimme, että samasta aiheesta voitaisiin tehdä tulevaisuudessa opinnäytetyö käyttäen menetelmänä esimerkiksi laadullista haastattelua. Näin saataisiin tuotua esille asiantuntijoiden kokemuksiin perustuvaa tietoa PACE:n käytöstä Suomessa esimerkiksi lastenpsykiatrisilla osastoilla. Sellaista näkökulmaa olisimme omaankin työhömme kaivanneet, mutta kirjallisessa muodossa sitä löytyi valitettavan vähän.

LÄHTEET

Becker-Weidman, A. 2013. DDP-aapinen. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia päihäntuessa. Näyttöön perustuva tehokas hoitomenetelmä. Suom. Hara, A. & Ritanen, L. Tampere: PT-Kustannus.

Becker-Weidman, A. & Hughes, D. 2008. Dyadic Developmental Psychotherapy: an evidence-based treatment for children with complex trauma and disorders of attachment. *Child & Family Social Work* 13(3), 329 – 337.

Becker-Weidman, A. & Shell, D. 2008. Auta lasta kiintymään – Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Suom. Ritanen, L. Tampere: PT-Kustannus.

Berg, M.-A. 2012. Suomalainen perhe – Perheen modernisaatio murroksessa? Tilastokeskus. Luettu: 20.3.2017
http://tilastokeskus.fi/ajk/tapahtumia/2012-01-25_tkpaiva_berg.pdf

DDP Network. 2017. What is meant by PACE? Luettu: 15.5.2017
<http://ddpnetwork.org/about-ddp/meant-pace/>

Friis, L., Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.

Golding, K. & Hughes, D. 2012. Creating Loving Attachments: Parenting with PACE to Nurture Confidence and Security in the Troubled Child. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers.

Hiltunen, L. N.d. Graduaineiston analysointi. Jyväskylän yliopisto. Luettu: 15.1.2017
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hjelt-Seppälä, M. 2014. Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito – Kotitarula-mallin kehittäminen. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan ylempi AMK-tutkinto. Opinnäytetyö.

Howe, R. 2014. Lastensuojelun pienkodin osaaminen näkyväksi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, ylempi AMK. Opinnäytetyö.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus: toimivuutta kasvatukseen. Suom. Ritanen, L. Tampere: PT-kustannus.

Hughes, D. 2015. Kiintymyskeskeinen perheterapia: vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia: DDP-työkirja. Suom. Palmgren, N. & Ritanen, L. Tampere: PT-kustannus.

Hughes, D. N.d.a. Daniel Hughes Ph.D. Luettu: 15.5.2017
<http://www.danielhughes.org/about.html>

Hughes, D. N.d.b. The Attitude: Playfulness – Acceptance – Curiosity – Empathy. Luettu: 15.5.2017

<http://www.danielhughes.org/p.a.c.e.html>

Jyväskylän yliopisto. N.d. Powerpoint-esitys. Luettu: 10.9.2017

<https://ktl.jyu.fi/intranet/julkaisu-ja-viestinta/esittele-ja-esita-1/powerpoint-esitys>

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kupias, P. 2007. Kouluttajana kehittyminen. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.

Lammi, O. 2009. Tietokoneen käyttötaito 2 Office 2007 -ohjelmille. Porvoo: WSOYpro Oy.

Lumme, R., Leinonen, R., Leino, M., Falenius, M. & Sundqvist, L. N.d. Monimuotoinen / toiminnallinen opinnäytetyö. Virtuaali Ammattikorkeakoulu. Luettu: 9.12.2016

<https://tinyurl.com/kj8jc9v>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. N.d.a. Lapsen ja vanhemman kiintymyssuhde. Vanhempainnetti. Luettu: 1.12.2016

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhempainnetti_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/kiintymista/

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. N.d.b. Mielenterveys. Nuortennetti. Luettu: 2.3.2017

<http://www.mll.fi/nuortennetti/mielenterveys/>

Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T., Almqvist, F., Piha, J. & Kumpulainen, K. 2004. Lasten- ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Opetushallitus. 2006. Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit. Luettu: 6.9.2017

http://www.oph.fi/download/47132_verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit.pdf

Rautakallio, M. 2015. Kiintymyssuhteeseen perustuvan omahoitajatyötä tukevan oppaan kehittäminen lastensuojelulaitos Ravanissa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan ylempi AMK-tutkinto. Opinnäytetyö.

Ruohonen, M. 2008. Hyvä elämä – hyvä mieli. Lasten ja nuorten henkinen hyvinvointi. Suomen mielenterveysseura. Luettu: 1.12.2016

http://www.edu.fi/download/121458_hyva_elama_hyva_mieli.pdf

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Luettu: 10.10.2017

http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Storvik-Sydänmaa, S., Talvensaari, H., Kaisvuo, T. & Uotila, N. 2015. Lapsen ja nuoren hoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Suomen mielenterveysseura. N.d. Mitä mielenterveys on? Luettu: 2.3.2017

<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveysseura/organisaatio-ja-toiminta/strategia/mit%C3%A4-mielenterveys>

Tella, S., Vahtivuori, S., Vuorento, A., Wager, P. & Oksanen, U. 2001. Verkko opetuksessa – opettajan verkossa. Helsinki: Edita Oyj.

Tervakari, A. 2005. Hypermedian jatko-opintoseminaari. Luettu: 1.10.2017
http://matwww.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatkosems04/liitteet/JOS_hypermedia_Tervakari140105.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. N.d. Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen. Lastensuojelun käsikirja. Luettu: 13.3.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/huolen-vyohykkeisto-ja-huolen-puheeksiottaminen>

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue: johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu: 27.9.2017
<http://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Vernerinen. 2015. Mielen terveyteen vaikuttavat tekijät. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Luettu: 2.3.2017
<http://verneri.net/yleis/mielen-terveyteen-vaikuttavat-tekijat>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väänänen, R. 2013. Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Warshof, A. & Rappaport, N. 2013. Staying Connected with Troubled Students. Resilience and Learning 71(1), 34 – 38.

World Health Organization. 2013. Mental Health Action Plan 2013 – 2020. Luettu: 2.3.2017
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/89966/1/9789241506021_eng.pdf?ua=1

LIITTEET

Liite 1. TAULUKKO 2. Opinnäytetyön tuloksissa käytetyt aineistot

1 (2)

TEKIJÄT & VUOSI	MISTÄ HA- ETTU	OTSIKKO	TYYPPI	KESKEISIMMÄT TULOKSET
Becker-Weidman, A. Kääntäjät: Hara, A. & Ritanen, L. 2013	Teoreettisten lähtökohtien aineistoa	DDP-aapinen. Vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia pähkinänkuoressa. Näyttöön perustuva tehokas hoitomenetelmä	Opaskirja	PACE- ja PLACE-asenteiden ero: PLACE-asenteessa on mukana love eli rakkaus, ja se kuvastaa vanhemman tai ensisijaisen huoltajan asennoitumistapaa lapseen.
Becker-Weidman, A. & Hughes, D. 2008	Tekijöiden perusteella	Dyadic Developmental Psychotherapy: an evidence-based treatment for children with complex trauma and disorders of attachment	Tutkimusartikkeli	Terapeuttisen liiton tukeminen PACE-asenteen kautta näyttäisi tutkimusten mukaan parantavan DDP-terapian tuloksia.
DDP Network. 2017	Tekijöiden perusteella	What is meant by PACE?	Elektroninen lähde	Lähteessä kuvattu PACE:n osa-alueet ja miten niitä käytetään.
Golding, K. & Hughes, D. 2012	TAMK Finna	Creating loving attachments: parenting with PACE to nurture confidence and security in the troubled child	Kirja (saatavilla verkossa)	PACE-asennetta tulisi käyttää suhtautumistapana toisiin ihmisiin ylipäänsä, ei pelkkänä vanhemmuusstrategiana.
Hjelt-Seppälä, M. 2014	Google Scholar	Lastensuojelun lyhytaikainen perhehoito - Kotitarullin kehittämisen	Ylemmän AMK:n opinnäytetyö	Perhehoitaja voi hyödyntää PACE-asennetta suhtautumistapana sijoitettuun lapseen.
Howe, R. 2014	Google Scholar	Lastensuojelun pienkodin osaamisen näkyväksi	Ylemmän AMK:n opinnäytetyö	PACE-asenteen hyödyntäminen käytännössä Aura Oy:n pienkodeissa.
Hughes, D. 2009	Melinda	Attachment-focused parenting: effective strategies to care for children	Kirja	PACE muodostuu sanoista playfulness, acceptance, curiosity ja empathy.

2 (2)

Hughes, D. Kääntäjät: Palmgren, N. & Ritanen, L. Esipuheen kirjoittajat: Tuovila, P. & Mäkelä, J. 2015	TAMK Finna & Melinda	Kiintymyskeskeinen perheterapia: vuorovaikutteinen kehitypsykoterapia: DDP-työkirja	DDP-työkirja	Keskeisin PACE-asenteen kautta saavutettava hyöty on lapsen ja vanhemman välisen turvallisen kiintymyssuhteen luominen ja kehittäminen.
Hughes, D. N.d.a	Tekijän perusteella	Daniel Hughes Ph.D.	Elektroninen lähde	Daniel Hughes on kehittänyt PACE-asenteen osana DDP-terapiaa.
Hughes, D. N.d.b	Tekijän perusteella	The attitude: Playfulness - Acceptance - Curiosity - Empathy	Elektroninen lähde	PACE-asenne pohjautuu kiintymyssuhdeteoriaan.
Rautakallio, M. 2015	Google Scholar	Kiintymyssuhteen perustuvan omahoitajatyötä tukevan oppaan kehittäminen lastensuojelulaitos Ravanissa	Ylemmän AMK:n opinnäytetyö	PACE-asenteen hyödyntäminen omahoitajuudessa Lastensuojelulaitos Ravanissa.
Warshof, A. & Rappaport, N. 2013	Academic Search Premier	Staying Connected with Troubled Students	Artikkeli	PACE-asenne soveltuu myös opettajan käytettäväksi oppilaan kanssa.